

URZĄD STATYSTYCZNY
W BYDGOSZCZY

STATISTICAL OFFICE
IN BYDGOSZCZ

BUDŻETY JEDNOSTEK SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO W WOJEWÓDZTWIE KUJAWSKO-POMORSKIM W 2013 R.

INFORMACJE I OPRACOWANIA STATYSTYCZNE
INFORMATION AND STATISTICAL STUDIES

LOCAL SELF-GOVERNMENT
ENTITIES BUDGETS
IN KUJAWSKO-POMORSKIE VOIVODSHIP
IN 2013

Bydgoszcz

2014

URZĄD STATYSTYCZNY
W BYDGOSZCZY

STATISTICAL OFFICE
IN BYDGOSZCZ

BUDŻETY JEDNOSTEK
SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO
W WOJEWÓDZTWIE KUJAWSKO-POMORSKIM
W 2013 R.

LOCAL SELF-GOVERNMENT
ENTITIES BUDGETS
IN KUJAWSKO-POMORSKIE VOIVODSHIP
IN 2013

BYDGOSZCZ 2014

ZESPÓŁ REDAKCYJNY EDITORIAL BOARD

Przewodniczący *President*
Wioletta Zwara

Redaktor Główny *Editor in chief*
Barbara Ptaszyńska

Sekretarz *Secretary*
Małgorzata Rybak

AUTOR OPRACOWANIA AUTHOR OF THE PUBLICATION

Bożena Małecka

AUTOR CZĘŚCI AUTHOR OF THE PART
Empiryczna ocena rozwoju powiatów *An empirical evaluation of the development*
i miast na prawach powiatu *of powiats and cities with powiat status*

Milena Krajewska

Referat Analiz i Badań Regionalnych *Regional Analysis and Surveys Section*

**REDAKCJA MERYTORYCZNA
I TECHNICZNA, KOREKTA,
SKŁAD I GRAFIKA KOMPUTEROWA EDITORIAL AND TECHNICAL SUPERVISION,
PROOF-READING, COMPUTER GRAPHICS**

Małgorzata Górka, Dariusz Klamecki, Rafał Lis, Bożena Małecka
Adam Mańkowski, Paulina Olbryś, Jacek Pruski

Kujawsko-Pomorski Ośrodek Badań Regionalnych *Kujawsko-Pomorski Regional Survey Centre*
– pod kierunkiem *– supervised by*
Małgorzaty Rybak

ZDJĘCIE PICTURE

Repozytorium zasobów multimedialnych GUS *Media resources repository CSO*

**Przy publikowaniu danych US
prosimy o podanie źródła**

Publikacja dostępna również
na CD-ROM

**When publishing SO data
please indicate source**

*Publication also available
on CD-ROM*

ISSN 1899-5144

Urząd Statystyczny w Bydgoszczy ul. Konarskiego 1-3, 85-066 Bydgoszcz,
tel. 52 3669-390, fax 52 3669-356; internet <http://bydgoszcz.stat.gov.pl>
e-mail: SekretariatUSBG@stat.gov.pl

Przedmowa

Przekazuję Państwu szóstą edycję publikacji ***Budżety jednostek samorządu terytorialnego w województwie kujawsko-pomorskim w 2013 r.***, w której zaprezentowane zostały informacje dotyczące dochodów, wydatków i wyników finansowych budżetów jednostek samorządowych województwa kujawsko-pomorskiego, tj. gmin, powiatów, miast na prawach powiatu i województwa.

Zasadniczą część opracowania stanowią tablice statystyczne, przedstawiające informacje o poziomie oraz strukturze dochodów i wydatków poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego. W opracowaniu zamieszczono również tabelaryczne zestawienie ważniejszych danych o województwie kujawsko-pomorskim na tle kraju oraz w retrospekcji za lata 1999–2013. Ponadto w opracowaniu znaleźć można informacje o finansowaniu i współfinansowaniu programów oraz projektów unijnych, a także nakładach związanych z usuwaniem skutków klęsk żywiołowych. Przedstawiono także szczegółowe dane o kierunkach wydatkowania środków wybranych działów klasyfikacji budżetowej.

Uzupełnieniem części tabelarycznej jest synteza sytuacji finansowej opisująca budżety jednostek samorządowych województwa kujawsko-pomorskiego, która jest wzbogacona kartogramami i wykresami. Dopełnienie stanowi, oparta na wskaźnikach budżetowych, *Empiryczna ocena rozwoju powiatów i miast na prawach powiatu w 2013 r.*, której efektem jest ranking analizowanych jednostek terytorialnych.

W celu umożliwienia właściwej interpretacji prezentowanych informacji zachęcam do zapoznania się z treścią uwag metodycznych, które obejmują źródła i zakres danych statystycznych, sposoby prezentacji, stosowane klasyfikacje i grupowania oraz definicje najważniejszych pojęć znajdujących się w opracowaniu.

Oddając do rąk Państwa niniejsze opracowanie wyrażam nadzieję, iż zebrany w tym opracowaniu materiał statystyczny stanie się źródłem wiedzy o sytuacji finansowej jednostek samorządu terytorialnego województwa kujawsko-pomorskiego w 2013 r. i przyczyni się do diagnozy sytuacji społeczno-gospodarczej oraz monitorowania zachodzących zmian na potrzeby podejmowania decyzji na różnych szczeblach samorządu terytorialnego. Zachęcam do zgłaszania uwag i sugestii, które pozwolą udoskonalić kolejne opracowania z tego zakresu.

Zapraszam do współpracy z Urzędem Statystycznym w Bydgoszczy, zarówno w obszarze publikacji, jak i działań o charakterze analityczno-badawczym odpowiadających, w możliwie największym stopniu, na potrzeby Użytkowników danych statystycznych.

Dyrektor
Urzędu Statystycznego

Wioletta Zwara

Bydgoszcz, listopad 2014 r.

Preface

*I present the sixth edition of publication entitled **Local self-government entities budgets in kujawsko-pomorskie voivodship in 2013**, which contains a wide scope of information concerning revenue and expenditure as well as financial results of all self-government entities of Kujawsko-Pomorskie voivodship, i.e. gminas, powiats, cities with powiat status and voivodship.*

An essential part of the publication constitutes statistical tables presenting information about level and structure of revenue and expenditure of individual local self-government entities. The publication also contains a set of tables with major data of kujawsko-pomorskie voivodship on the background of country as well as in retrospection for years 1999–2013. In addition, the publication provides information on financing and co-financing of EU programs and projects as well as the expenditures associated with the removal of the effects of natural disasters. There is also presented details of the spending direction of selected branches of budget classification.

The complement of the tables is the synthesis of the financial situation, describing the budgets of local government entities of kujawsko-pomorskie voivodship, which is enriched by cartograms and charts. The supplement, based on budget's indicators, is the empirical evaluation of the development of powiats and cities with powiat status in 2013, which result is a ranking of the analyzed units.

In order to enable a proper interpretation of the presented information I encourage you to read methodological notes which include sources and range of statistical data, means of presentations, used classifications and groupings as well as definitions of the most important concepts contained in the publication.

Presenting this elaboration, I hope that the statistical material collected in it will become a source of knowledge about financial situation of local self-government entities in kujawsko-pomorskie voivodship in 2013 and can be used for subsequent diagnosis socio-economic situation and monitoring of the changes as a support for decision making processes on various territorial division units. I encourage you to forward any comments and suggestions, it will allow to improve the following publications on this topic.

I invite you to cooperation with the Statistical Office in Bydgoszcz both in the area of publication as well as in analytical and research area corresponding to, as far as possible, the needs of statistical data Users.

Director
of the Statistical Office

Wioletta Zwara

Bydgoszcz, November 2014

SPIS TREŚCI	CONTENTS	<u>Str.</u> <u>Page</u>
PRZEDMOWA	<i>PREFACE</i>	3
UWAGI METODYCZNE	<i>METHODOLOGICAL NOTES</i>	9
ZNAKI UMOWNE	<i>SYMBOLS</i>	16
WYNIKI BADAŃ	<i>RESULTS OF SURVEYS</i>	17
I. Synteza	<i>I. Synthesis</i>	17
II. Empiryczna ocena rozwoju powiatów i miast na prawach powiatu	<i>II. An empirical evaluation of the devel- opment of powiats and cities with powiat status</i>	39

WYKRESY I MAPY	CHARTS AND MAPS	<u>Nr</u> <u>No</u>	<u>Str.</u> <u>Page</u>
Struktura budżetów jednostek samorządu terytorialnego województwa kujawsko- pomorskiego w 2013 r.	<i>Structure of local self-government entities budgets of kujawsko-pomorskie voivodship in 2013</i>	1	17
Struktura budżetów jednostek samorządu terytorialnego według rodzajów w 2013 r.	<i>Structure of local self-government entities budgets by types in 2013</i>	2	17
Dynamika dochodów jednostek samorządu terytorialnego w latach 2000-2013	<i>Dynamics of local self-government enti- ties revenue in 2000-2013</i>	3	18
Dynamika wydatków jednostek samorządu terytorialnego w latach 2000-2013	<i>Dynamics of local self-government enti- ties expenditure in 2000-2013</i>	4	19
Budżety jednostek samorządu terytorialnego w latach 1999-2013	<i>Local self-government entities budgets in 1999-2013</i>	5	20
Dynamika budżetów jednostek samorządu terytorialnego w latach 2000-2013	<i>Dynamics of local self-government enti- ties budgets in 2000-2013</i>	6	20
Dochody budżetów gmin w 2013 r.	<i>Revenue of gminas budgets in 2013</i>	7	21
Wydatki budżetów gmin w 2013 r.	<i>Expenditure of gminas budgets in 2013</i>	8	24
Wydatki gmin w głównych działach w latach 2003-2013	<i>Expenditure of gminas budgets in main divisions in 2003-2013</i>	9	26
Budżety powiatów w 2013 r. (dochody i wydatki)	<i>Powiats budgets in 2013 (revenue and expenditure)</i>	10	28
Wydatki powiatów w głównych działach w latach 2003-2013	<i>Expenditure of powiats budgets in main divisions in 2003-2013</i>	11	29
Budżety miast na prawach powiatu na 1 mieszkańca w 2013 r.	<i>Cities with powiat status budgets per capita in 2013</i>	12	31
Wydatki miast na prawach powiatu w głów- nych działach w latach 2003-2013	<i>Expenditure of cities with powiat status budgets in main divisions in 2003-2013</i>	13	33
Wydatki samorządu województwa w głów- nych działach w latach 2003-2013	<i>Expenditure of self-government voivodship budgets in main divisions in 2003-2013</i>	14	36

		Nr No	Str. Page
Struktura dochodów jednostek samorządu terytorialnego w 2013 r. (według rodzajów i działów)	<i>Structure of local self-government entities revenue in 2013 (by types and divisions)</i>	15	37
Struktura wydatków jednostek samorządu terytorialnego w 2013 r. (według rodzajów i działów)	<i>Structure of local self-government entities expenditure in 2013 (by types and divisions)</i>	16	38
Ocena rozwoju powiatów i miast na prawach powiatu oparta na budżetach tych jednostek	<i>Development evaluation of powiats and cities with powiat status based on their budgets</i>	17	43
Odchylenie wartości wskaźników rozwoju powiatów i miast na prawach powiatu od średniej wartości wskaźnika rozwoju w województwie w 2013 r.	<i>Deviation of growth index value of powiats and cities with powiat status from the average value of growth index in voivodship in 2013 r.</i>	18	44

UWAGA: CZĘŚĆ TABELARYCZNA DOSTĘPNA W PLIKU W FORMACIE EXCEL
TABULAR PART AVAILABLE IN FILE IN THE EXCEL FORMAT

TABLICE STATYSTYCZNE

STATISTICAL TABLES

Tabl.
Table

I. Budżety jednostek samorządu terytorialnego

I. Local self-government entities budgets

Budżety jednostek samorządu terytorialnego województwa kujawsko-pomorskiego na tle kraju w 2013 r.	<i>Local self-government entities budgets of kujawsko-pomorskie voivodship on the background of the country in 2013 ...</i>		1
Budżety jednostek samorządu terytorialnego na 1 mieszkańca według województw w 2013 r.	<i>Local self government entities budgets per capita by voivodships in 2013</i>		2
Budżety jednostek samorządu terytorialnego	<i>Budgets of local self-government entities</i>		3
Zestawienie jednostek podziału terytorialnego w 2013 r.	<i>List of territorial division units in 2013</i>		4
Dochody budżetów jednostek samorządu terytorialnego według rodzajów w 2013 r.	<i>Revenue of local self-government entities budgets by types in 2013</i>		5
Wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego według rodzajów w 2013 r.	<i>Expenditure of local self-government entities budgets by types in 2013</i>		6
Dochody budżetów jednostek samorządu terytorialnego według działów w 2013 r.	<i>Revenue of local self-government entities budgets by divisions in 2013</i>		7
Wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego według działów w 2013 r.	<i>Expenditure of local self-government entities budgets by divisions in 2013</i>		8
Dochody i wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego uzyskane i poniesione na usunięcie skutków klęsk żywiołowych według działów w 2013 r.	<i>Revenue and expenditure of local self-government entities budgets received and incurred for the removal of the effects of natural disasters by divisions in 2013</i>		9
Dochody budżetów jednostek samorządu terytorialnego na finansowanie i współfinansowanie programów i projektów unijnych w 2013 r.	<i>Revenue of local self-government budgets for the financing and co-financing of EU programs and projects in 2013</i>		10
Przychody i rozchody samorządowych zakładów budżetowych w 2013 r.	<i>Revenue and expenditure of self-government budgetary establishments in 2013</i>		11

		Tabl. Table
II. Budżety gmin w 2013 r.	II. Gminas budgets in 2013	
Dochody budżetów gmin według rodzajów	<i>Revenue of gminas budgets by types</i>	12
Struktura dochodów budżetów gmin według rodzajów	<i>Structure of revenue of gminas budgets by types</i>	13
Wydatki budżetów gmin według rodzajów	<i>Expenditure of gminas budgets by types ...</i>	14
Struktura wydatków budżetów gmin według rodzajów	<i>Structure of expenditure of gminas budgets by types</i>	15
Dochody budżetów gmin według działów	<i>Revenue of gminas budgets by divisions ...</i>	16
Struktura dochodów budżetów gmin według działów	<i>Structure of revenue of gminas budgets by divisions</i>	17
Wydatki budżetów gmin według działów	<i>Expenditure of gminas budgets by divisions</i>	18
Struktura wydatków budżetów gmin według działów	<i>Structure of expenditure of gminas budgets by divisions</i>	19
Wydatki budżetów gmin na oświatę i wychowanie	<i>Expenditure of gminas budgets on education</i>	20
Wydatki budżetów gmin na pomoc społeczną i pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	<i>Expenditure of gminas budgets on social assistance and other tasks in sphere of social policy</i>	21
Wydatki budżetów gmin na transport i łączność, gospodarkę mieszkaniową, gospodarkę komunalną i ochronę środowiska	<i>Expenditure of gminas budgets on transport and communication, dwelling economy, municipal economy and environmental protection</i>	22
Wydatki budżetów gmin na ochronę zdrowia	<i>Expenditure of gminas budgets on health care</i>	23
Dochody i wydatki budżetów gmin uzyskane i poniesione na usuwanie skutków klęsk żywiołowych	<i>Revenue and expenditure of gminas budgets received and incurred for the removal of the effects of natural disasters</i>	24
Dochody budżetów gmin na finansowanie i współfinansowanie programów i projektów unijnych	<i>Revenue of gminas budgets for the financing and co-financing of EU programs and projects</i>	25
Budżety gmin na 1 mieszkańca	<i>Gminas budgets per capita</i>	26
III. Budżety powiatów w 2013 r.	III. Powiats budgets in 2013	
Dochody budżetów powiatów według rodzajów	<i>Revenue of powiats budgets by types</i>	27
Wydatki budżetów powiatów według rodzajów	<i>Expenditure of powiats budgets by types ...</i>	28
Dochody budżetów powiatów według działów	<i>Revenue of powiats budgets by divisions</i>	29
Wydatki budżetów powiatów według działów	<i>Expenditure of powiats budgets by divisions</i>	30

		Tabl. Table
Wydatki budżetów powiatów na oświatę i wychowanie	<i>Expenditure of powiats budgets on education</i>	31
Wydatki budżetów powiatów na ochronę zdrowia i pomoc społeczną	<i>Expenditure of powiats budgets on health care and social assistance</i>	32
Dochody i wydatki budżetów powiatów uzyskane i poniesione na usuwanie skutków klęsk żywiołowych	<i>Revenue and expenditure of powiats budgets received and incurred for the removal of the effects of natural disasters</i>	33
Dochody budżetów powiatów na finansowanie i współfinansowanie programów i projektów unijnych	<i>Revenue of powiats budgets for the financing and co-financing of EU programs and projects</i>	34
Budżety powiatów na 1 mieszkańca	<i>Powiats budgets per capita</i>	35
IV. Budżety miast na prawach powiatu w 2013 r.	<i>IV. Cities with powiat status budgets in 2013</i>	
Dochody budżetów miast na prawach powiatu według rodzajów	<i>Revenue of cities with powiat status budgets by types</i>	36
Wydatki budżetów miast na prawach powiatu według rodzajów	<i>Expenditure of cities with powiat status budgets by types</i>	37
Dochody budżetów miast na prawach powiatu według działów	<i>Revenue of cities with powiat status budgets by divisions</i>	38
Wydatki budżetów miast na prawach powiatu według działów	<i>Expenditure of cities with powiat status budgets by divisions</i>	39
Wydatki budżetów miast na prawach powiatu na oświatę i wychowanie	<i>Expenditure of cities with powiat status budgets on education</i>	40
Wydatki budżetów miast na prawach powiatu na pomoc społeczną i pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	<i>Expenditure of cities with powiat status budgets on social assistance and other tasks in sphere of social policy</i>	41
Wydatki budżetów miast na prawach powiatu na transport i łączność, gospodarkę mieszkaniową, gospodarkę komunalną i ochronę środowiska	<i>Expenditure of cities with powiat status budgets on transport and communication, dwelling economy, municipal economy and environmental protection ...</i>	42
Wydatki budżetów miast na prawach powiatu na ochronę zdrowia	<i>Expenditure of cities with powiat status budgets on health care</i>	43
Dochody i wydatki budżetów miast na prawach powiatu uzyskane i poniesione na usuwanie skutków klęsk żywiołowych	<i>Revenue and expenditure of cities with powiat status budgets received and incurred for the removal of the effects of natural disasters</i>	44
Dochody budżetów miast na prawach powiatu na finansowanie i współfinansowanie programów i projektów unijnych	<i>Revenue of cities with powiat status budgets for the financing and co-financing of EU programs and projects ...</i>	45
Budżety miast na prawach powiatu na 1 mieszkańca	<i>Cities with powiat status budgets per capita</i>	46

UWAGI METODYCZNE

I. Źródła i zakres danych

Dane statystyczne zawarte w niniejszej publikacji dotyczą dochodów i wydatków jednostek samorządu terytorialnego województwa kujawsko-pomorskiego, tj. gmin, powiatów i miast na prawach powiatu oraz województwa samorządowego w 2013 r. oraz wybrane dane w retrospekcji za lata 1999-2013.

W tablicach publikacyjnych dotyczących dochodów i wydatków gmin oraz powiatów dane podane są bez dochodów i wydatków gmin mających również status miasta na prawach powiatu, które przedstawiono w osobnych tablicach. Dochody i wydatki miast na prawach powiatu podane są łącznie z dochodami i wydatkami części gminnej i powiatowej. Powyższa uwaga dotyczy również samorządowych zakładów budżetowych.

Podstawę prawną gospodarki finansowej jednostek samorządu terytorialnego stanowią:

- ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. 2013 r. poz.885, z późn. zm.);
- ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. 2001 r. Nr 142, poz. 1591, z późn. zm.);
- ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (tekst jednolity Dz. U.2001 r. Nr 142, poz.1592, z późn. zm.);
- ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (tekst jednolity Dz. U.2001 r. Nr 142, poz.1590, z późn. zm.);
- ustawa z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego (tekst jednolity Dz. U. 2010 r. Nr 80, poz. 526, z późn. zm.);
- rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 3 lutego 2010 r. w sprawie sprawozdawczości budżetowej (Dz. U. 2010 r. Nr 20, poz. 103);
- rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 4 marca 2010 r. w sprawie sprawozdań jednostek sektora finansów publicznych w zakresie operacji finansowych (Dz. U. 2010 r. Nr 43, poz. 247, z 2013 r. poz. 1344).

Budżety gmin, powiatów, miast na prawach powiatu i województwa uchwalane są przez właściwe rady na okres roku budżetowego (1 stycznia – 31 grudnia), w terminach i na zasadach określonych w ustawach o samorządzie terytorialnym.

Dochody i wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego grupuje się na podstawie szczegółowej klasyfikacji dochodów, wydatków, przychodów, rozchodów oraz środków pochodzących ze źródeł zagranicznych, którą ustalił Minister Finansów w drodze rozporządzenia z dnia 2 marca 2010 r. (Dz. U. 2010 r. Nr 38, poz. 207, z późn. zm.). Dochody i wydatki grupowane są według działów i rozdziałów (określających rodzaj działalności) oraz według paragrafów, które systematyzują dochody według rodzaju ich źródeł, a wydatki według szczegółowego ich przeznaczenia. Dodatkowo wyróżnia się także kategorie dochodów i wydatków: majątkowe i bieżące.

Dane dotyczące budżetów jednostek samorządu terytorialnego opracowano na podstawie sprawozdań wprowadzonych rozporządzeniami Ministra Finansów:

- Rb-27S – roczne sprawozdanie z wykonania planu dochodów budżetowych jednostek samorządu terytorialnego,

- Rb-28S – roczne sprawozdanie z wykonania planu wydatków budżetowych jednostek samorządu terytorialnego,
- Rb-30S – roczne sprawozdanie z wykonania planów finansowych samorządowych zakładów budżetowych,
- Rb-34 – roczne sprawozdanie z wykonania planów finansowych dochodów własnych jednostek budżetowych i wydatków nimi finansowanych.

Dane prezentowane dla województwa, powiatów i gmin odpowiadają poziomowi 2, 4, 5 Nomenklatury Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NTS) wprowadzonej rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 13 lipca 2000 r. (Dz. U. Nr 58, poz. 658, z późniejszymi zmianami). NTS opracowana została na podstawie *Nomenclature of Territorial Units for Statistics (NUTS)*, obowiązującej w krajach Unii Europejskiej.

II. Objaśnienia podstawowych pojęć

Na **dochody gmin** składają się:

- 1) dochody własne, tj.:
 - udziały w podatkach stanowiących dochód budżetu państwa w wysokości:
 - 37,42% w 2013 r. wpływów z podatku dochodowego od osób fizycznych zamieszkałych na obszarze gminy,
 - 6,71% w 2013 r. wpływów z podatku dochodowego od osób prawnych posiadających siedzibę na obszarze gminy;
 - wpływy z podatków ustalanych i pobieranych na podstawie odrębnych ustaw, tj. podatek rolny, podatek leśny, podatek od nieruchomości, podatek od środków transportowych, podatek od działalności gospodarczej osób fizycznych opłacony w formie karty podatkowej, podatek od spadków i darowizn, podatek od czynności cywilnoprawnych (wyodrębniony z opłaty skarbowej od 2001 r.);
 - wpływy z opłat ustalanych i pobieranych na podstawie odrębnych ustaw, np. skarbowej, eksploatacyjnej, targowej;
 - dochody z majątku gminy, w tym dochody z najmu i dzierżawy składników majątkowych jednostek samorządu terytorialnego lub innych jednostek zaliczanych do sektora finansów publicznych oraz innych umów o podobnym charakterze;
 - pozostałe dochody, np. środki na dofinansowanie własnych zadań pozyskane z innych źródeł, opłaty administracyjne, opłaty miejscowe, odsetki od środków gromadzonych na rachunkach bankowych, odsetki od nieterminowo wnoszonych należności stanowiących dochody gminy, dochody uzyskiwane przez jednostki budżetowe gminy oraz wpłaty od gminnych zakładów budżetowych, spadki, zapisy i darowizny, dochody z kar pieniężnych i grzywien, 5,0% dochodów uzyskiwanych na rzecz budżetu państwa w związku z realizacją zadań z zakresu administracji rządowej oraz innych zadań zleconych ustawami;
- 2) dotacje celowe:
 - z budżetu państwa na zadania: z zakresu administracji rządowej, własne, realizowane na podstawie porozumień z organami administracji rządowej,

- na zadania realizowane na podstawie porozumień między jednostkami samorządu terytorialnego,
 - otrzymane z państwowych funduszy celowych,
 - z tytułu pomocy finansowej udzielanej między jednostkami samorządu terytorialnego na dofinansowanie własnych zadań;
- 3) dotacje z paragrafów 200 i 620 szczegółowej klasyfikacji dochodów, wydatków, przychodów, rozchodów oraz środków pochodzących ze źródeł zagranicznych, przekazane w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich oraz innych środków zagranicznych nie podlegających zwrotowi lub płatności z budżetu środków europejskich;
- 4) subwencja ogólna dla gmin, złożona z części:
- wyrównawczej, finansującej świadczenia z pomocy społecznej oraz zmniejszającej dysproporcje poziomu dochodów gmin,
 - oświatowej, w tym na utrzymanie publicznych szkół podstawowych i gimnazjów, dokształcanie i odprawy nauczycieli,
 - równoważącej przyznawanej gminom w związku z przekazaniem dodatkowych zadań z zakresu pomocy społecznej (np. dodatki mieszkaniowe),
 - rezerwy na uzupełnienie subwencji ogólnej.

Na **dochody powiatu** składają się:

- 1) dochody własne, tj.:
- udziały w podatkach stanowiących dochód budżetu państwa w wysokości :
 - 10,25% w 2013 r. wpływów z podatku dochodowego od osób fizycznych zamieszkałych na obszarze powiatu;
 - 1,40% w 2013 r. wpływów z podatku dochodowego od osób prawnych, posiadających siedzibę na obszarze powiatu (wprowadzony po raz pierwszy w 2004 r.);
 - dochody z majątku powiatu, w tym z najmu i dzierżawy oraz innych umów o podobnym charakterze;
 - pozostałe dochody, np. środki na dofinansowanie własnych zadań pozyskane z innych źródeł, odsetki od środków gromadzonych na rachunkach bankowych, odsetki od nieterminowo wnoszonych należności stanowiących dochody powiatu, dochody uzyskiwane przez jednostki budżetowe powiatu oraz wpłaty od powiatowych zakładów budżetowych, spadki, zapisy i darowizny, dochody z kar pieniężnych i grzywien, 5,0% dochodów uzyskiwanych na rzecz budżetu państwa w związku z realizacją zadań z zakresu administracji rządowej oraz innych zadań zleconych ustawami;
- 2) dotacje celowe:
- z budżetu państwa na zadania: z zakresu administracji rządowej, własne, realizowane na podstawie porozumień z organami administracji rządowej,
 - na zadania realizowane na podstawie porozumień między jednostkami samorządu terytorialnego,
 - otrzymane z państwowych funduszy celowych;
 - z tytułu pomocy finansowej udzielanej między jednostkami samorządu terytorialnego na dofinansowanie własnych zadań.

- 3) dotacje z paragrafów 200 i 620 szczegółowej klasyfikacji dochodów, wydatków, przychodów, rozchodów oraz środków pochodzących ze źródeł zagranicznych, przekazane w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich oraz innych środków zagranicznych nie podlegających zwrotowi lub płatności z budżetu środków europejskich;
- 4) subwencja ogólna dla powiatów, złożona z części:
 - wyrównawczej, finansującej świadczenia z pomocy społecznej oraz zmniejszającej dysproporcje poziomu dochodów powiatów,
 - oświatowej, w tym na doksztalcanie i odprawy nauczycieli, utrzymanie publicznych szkół ponadpodstawowych, szkolnictwa specjalnego oraz placówek całodobowego pobytu uczniów (bursy, internaty),
 - równoważącej przyznawanej powiatom w związku z realizacją zadań z zakresu pomocy społecznej oraz zróżnicowaniem sieci dróg powiatowych,
 - rezerwy na uzupełnienie subwencji ogólnej.

Na **dochody miast na prawach powiatu** składają się dochody części gminnej i dochody części powiatowej (opisane jak wyżej) ponieważ miasta na prawach powiatu realizują zarówno zadania gminne jak i powiatowe.

Na **dochody województw samorządowych** składają się:

- 1) dochody własne, tj.:
 - udziały w podatkach stanowiących dochód budżetu państwa w wysokości:
 - 1,60% w 2013 r. wpływów z podatku dochodowego od osób fizycznych, zamieszkałych na obszarze województwa,
 - 14,75% w 2013 r. wpływów z podatku dochodowego od osób prawnych, posiadających siedzibę na obszarze województwa;
 - dochody z majątku województw, w tym z najmu i dzierżawy oraz innych umów o podobnym charakterze;
 - pozostałe dochody, w tym środki na dofinansowanie własnych zadań pozyskane z innych źródeł, odsetki od środków gromadzonych na rachunkach bankowych, odsetki od nieterminowo wnoszonych należności stanowiących dochody województwa, dochody uzyskiwane przez wojewódzkie jednostki budżetowe oraz wpłaty od wojewódzkich zakładów budżetowych, spadki, zapisy i darowizny, dochody z kar pieniężnych i grzywien, 5,0% dochodów uzyskiwanych na rzecz budżetu państwa w związku z realizacją zadań z zakresu administracji rządowej oraz innych zadań zleconych ustawami;
- 2) dotacje celowe:
 - z budżetu państwa na zadania: z zakresu administracji rządowej, własne, realizowane na podstawie porozumień z organami administracji rządowej;
 - na zadania realizowane na podstawie porozumień między jednostkami samorządu terytorialnego;
 - otrzymane z państwowych funduszy celowych;
- 3) dotacje z paragrafów 200 i 620 szczegółowej klasyfikacji dochodów, wydatków, przychodów, rozchodów oraz środków pochodzących ze źródeł zagranicznych, przekazane w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich oraz innych środków zagranicznych niepodlegających zwrotowi oraz płatności z budżetu środków europejskich;

- 4) subwencja ogólna, złożona z części:
- wyrównawczej, finansującej świadczenia z pomocy społecznej oraz zmniejszającej dysproporcje poziomu dochodów województw,
 - oświatowej, przeznaczonej głównie na kształcenie i odprawy nauczycieli oraz utrzymanie publicznych szkół ponadpodstawowych i specjalnych o zasięgu regionalnym lub wojewódzkim, ośrodków metodycznych, kolegiów nauczycielskich, placówek kształcenia i doskonalenia nauczycieli, bibliotek publicznych,
 - regionalnej przyznawanej na uzupełnienie dochodów województw o niższej, ze względu na różnice potencjału gospodarczego, wydajności fiskalnej,
 - rezerwy na uzupełnienie subwencji ogólnej.

Na **wydatki jednostek samorządu terytorialnego** składają się m.in.:

- 1) wydatki majątkowe, w tym inwestycyjne,
- 2) wydatki bieżące, do których zalicza się:
 - dotacje, w tym dla samorządowych zakładów budżetowych,
 - świadczenia na rzecz osób fizycznych,
 - wydatki bieżące jednostek budżetowych, w tym:
 - wynagrodzenia, w tym osobowe,
 - pochodne od wynagrodzeń, w tym składki na ubezpieczenie społeczne i Fundusz Pracy,
 - zakup materiałów i usług,
 - wydatki na obsługę długu publicznego, w tym z tytułu udzielania poręczeń i gwarancji.

Ustawa z 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych reguluje funkcjonowanie podmiotów gospodarki budżetowej jednostek samorządu terytorialnego, jakimi są jednostki budżetowe oraz samorządowe zakłady budżetowe.

- 1) **Jednostki budżetowe** to jednostki organizacyjne sektora finansów publicznych nieposiadające osobowości prawnej, które pokrywają swoje wydatki bezpośrednio z budżetu, a pobrane dochody odprowadzają na rachunek odpowiednio – dochodów budżetu państwa albo budżetu jednostki samorządu terytorialnego.
- 2) **Samorządowy zakład budżetowy** odpłatnie wykonuje zadania, pokrywając koszty swojej działalności z przychodów własnych, które mogą być powiększone o dotacje otrzymane z budżetu jednostki samorządu terytorialnego, państwa oraz płatności w ramach budżetu środków europejskich.

UWAGA:

Przy przeliczaniu dochodów i wydatków na 1 mieszkańca przyjęto liczbę ludności według faktycznego miejsca zamieszkania w dniu 30 VI.

Ze względu na elektroniczną technikę przetwarzania danych, w niektórych przypadkach sumy z niższych poziomów klasyfikacji mogą się różnić – z tytułu zaokrągleń – od wielkości „ogółem” na wyższych poziomach klasyfikacji. Liczby względne (wskaźniki, odsetki) obliczono na podstawie danych bezwzględnych.

III. Metoda analizy danych

Cel badania

Celem analizy zamieszczonej w części II „Wyników badań” jest empiryczna ocena sytuacji jednostek samorządu terytorialnego województwa kujawsko-pomorskiego w ujęciu powiatowym (NTS 4) w 2013 r. opartego na wynikach finansowych tych jednostek. Efektem założonego celu jest budowa syntetycznych wskaźników względnego poziomu rozwoju, a także nadanie rang (pozycji) dla każdego powiatu bądź miast na prawach powiatu. W ten sposób można zaobserwować trwałą przewagę powiatu nad innymi powiatami, lub dystans, jaki dzieli dany powiat od pozostałych.

Etapy analizy

Analizę dla województwa kujawsko-pomorskiego przeprowadzono w oparciu o rzeczywiste dane empiryczne charakteryzujące budżety powiatów. Badanie zostało przeprowadzono w trzech etapach. Pierwszym etapem był wybór cech diagnostycznych. Wszystkie budżety powiatów i miast na prawach powiatu zostały opisane przez następujące zmienne:

- x_1 – dochody na 1 mieszkańca w zł,
- x_2 – udział dochodów własnych w ogólnej kwocie dochodów,
- x_3 – udział wpływów z podatku dochodowego od osób fizycznych w ogólnej kwocie dochodów,
- x_4 – udział w dochodach z podatku dochodowego od osób prawnych w ogólnej kwocie dochodów,
- x_5 – relacja wydatków inwestycyjnych do ogólnej kwoty dochodów,
- x_6 – saldo dochodów i wydatków na 1 mieszkańca w zł,
- x_7 – wydatki na 1 mieszkańca w zł,
- x_8 – udział wydatków na wynagrodzenia w ogólnej kwocie wydatków,
- x_9 – udział wydatków na składki ubezpieczeń społecznych i Fundusz Pracy,
- x_{10} – udział wydatków bieżących na zakup materiałów i usług w ogólnej kwocie wydatków,
- x_{11} – udział wydatków dotyczących obsługi długu publicznego w ogólnej kwocie wydatków,
- x_{12} – udział wydatków inwestycyjnych w ogólnej kwocie wydatków,
- x_{13} – wydatki inwestycyjne na 1 mieszkańca w zł.

Drugim etapem badania, ze względu na nieporównywalność zmiennych diagnostycznych było dokonanie normalizacji. Wśród zmiennych diagnostycznych, ze względu na kierunek wpływu na badane zjawisko wyróżnia się stymulanty, destymulanty i nominanty.

Stymulanty to zmienne, których wzrost wartości świadczy o pożądanym rozwoju badanego zjawiska złożonego.

Destymulantami nazywamy zmienne, których wzrost świadczy o niepożądanym rozwoju badanego zjawiska złożonego.

Nominanty to zmienne, które charakteryzują się określonym poziomem nasycenia – wzrost do pewnego poziomu determinuje wzrost badanego zjawiska, a wzrost powyżej wartości nominalnej powoduje spadek mierzonego zjawiska.

Zmienne diagnostyczne wyrażone są za pomocą różnych jednostek (mian), a więc bezpośrednio jest niemożliwe. Wszystkie zmienne zostały przekształcone do postaci cech znormalizowanych według wzorów¹

– dla stymulant:

$$x_{ijt}^* = \frac{x_{ijt} - \min\{x_{ijt}\}}{\max_i\{x_{ijt}\} - \min\{x_{ijt}\}},$$

– dla destymulant:

$$x_{ijt}^* = \frac{\max\{x_{ijt}\} - x_{ijt}}{\max_i\{x_{ijt}\} - \min\{x_{ijt}\}},$$

gdzie:

x_{ijt}^* – normalizowana wartość zmiennej X_j dla obiektu O_i w okresie t , gdzie $k = 13$,

x_{ijt} – wartość zmiennej X_j dla obiektu O_i w okresie t .

W fazie budowy syntetycznego miernika rozwoju nie uwzględniono wag dla zmiennych. Miernik został pomnożony przez 100, znajdować się będzie w przedziale $[0,100]$. Wskaźnik rozwoju jest wypadkową wielu zmiennych. Zatem zmienna syntetyczna ma postać:

$$w_{it} = \frac{100}{k} \sum_{j=1}^k x_{ijt}^*,$$

gdzie:

w_{it} – wartość zmiennej syntetycznej W dla obiektu O_i ($i = 1, \dots, 23$) w okresie t ,

x_{ijt}^* – normalizowana wartość zmiennej X_j dla obiektu O_i w okresie t , gdzie $k = 13$.

Konstruowanie miernika syntetycznego stosowane jest głównie w sytuacjach gdy cechy diagnostyczne są mierzalne, tak więc pomiar wartości jest prowadzony na skali ilorazowej. Miernik ten jest wielkością syntetyczną będącą wypadkową wszystkich zmiennych. Stosowany jest do porządkowania liniowego.

Trzecim etapem przeprowadzonej analizy jest pogrupowanie wskaźników względnego poziomu rozwoju powiatów na 4 grupy, przy wykorzystaniu metody 3 średnich. Grupy ustalono w oparciu o średnią wartość mierników wszystkich powiatów – \bar{w} . Dla wartości wyższych od średniej \bar{w} obliczamy średnią arytmetyczną \bar{w}_1 , średnią arytmetyczną dla mierników mniejszych od \bar{w} otrzymując \bar{w}_2 .

Wartości mierników syntetycznych znalazły się w następujących grupach:

- I grupa (wysoki poziom rozwoju) – $w_i > \bar{w}_1$,
- II grupa (średni poziom rozwoju) – $\bar{w} < w_i \leq \bar{w}_1$,
- III grupa (niski poziom rozwoju) – $\bar{w}_2 < w_i \leq \bar{w}$,
- IV grupa (bardzo niski poziom rozwoju) – $w_i \leq \bar{w}_2$.

¹ Kolenda M., *Taksonomia numeryczna. Klasyfikacja, porządkowanie i analiza obiektów wielocechowych*, Wydawnictwo AE Wrocław, 2006.

ZNAKI UMOWNE

Kreska	(-)	-	zjawisko nie wystąpiło
Zero	(0,0)	-	zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,05
Kropka	(.)	-	zupełny brak informacji albo brak informacji wiarygodnych
Znak	(x)	-	wypełnienie pozycji jest niemożliwe lub niecelowe
„W tym”		-	oznacza, że nie podaje się wszystkich składników sumy

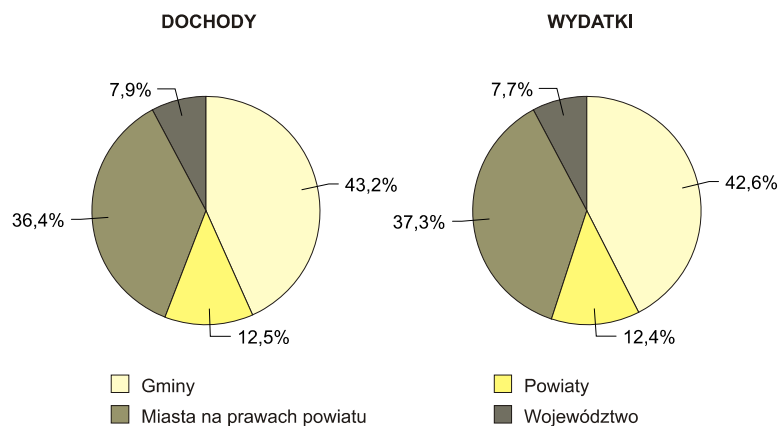
WYNIKI BADAŃ

I. SYNTEZA

BUDŻETY JEDNOSTEK SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO

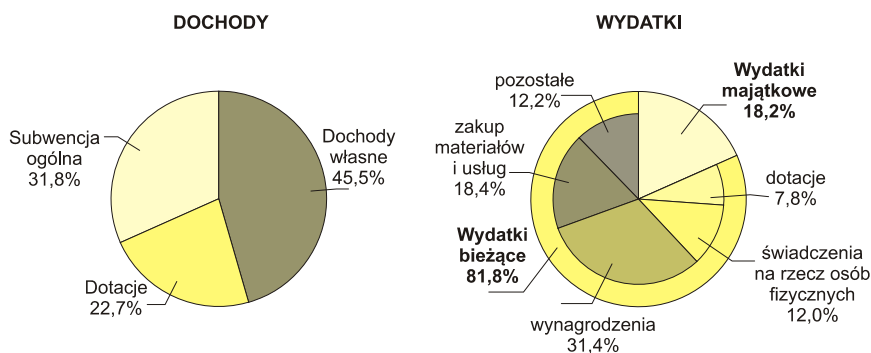
W województwie kujawsko-pomorskim w 2013 r. łączne **dochody** budżetów jednostek samorządu terytorialnego, tj. gmin, powiatów, miast na prawach powiatu oraz województwa wyniosły 9605,4 mln zł i w porównaniu z 2012 r. wzrosły o 4,1% (przed rokiem wzrost o 5,7%; w kraju w 2013 r. wzrost o 3,4%). *Dochody jednostek samorządowych województwa stanowiły 5,2% łącznych dochodów jednostek samorządu terytorialnego z terenu całego kraju (relacja nie zmieniła się w stosunku do 2012 r.).*

WYKRES 1. STRUKTURA BUDŻETÓW JEDNOSTEK SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO W 2013 R.

Wśród jednostek samorządu terytorialnego województwa kujawsko-pomorskiego najwyższe łączne dochody uzyskały gminy – 4148,2 mln zł, następnie: miasta na prawach powiatu – 3497,5 mln zł, powiaty – 1203,9 mln zł, a najniższe samorząd województwa z kwotą 755,8 mln zł.

WYKRES 2. STRUKTURA BUDŻETÓW JEDNOSTEK SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO WEDŁUG RODZAJÓW W 2013 R.

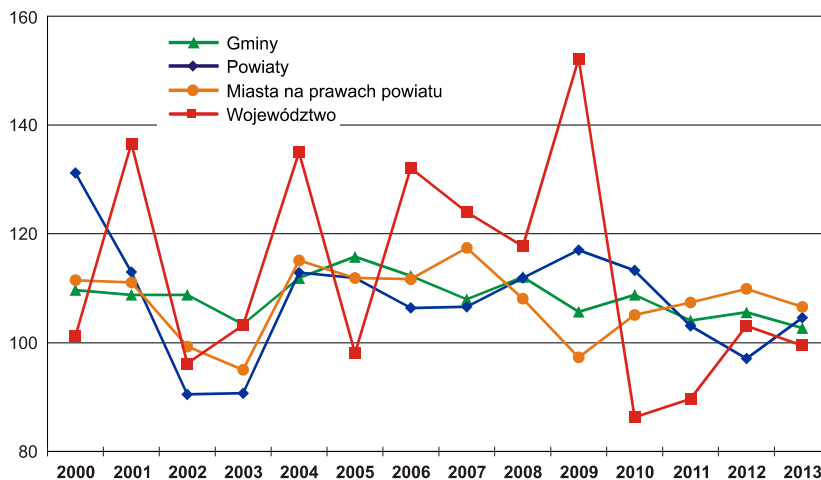
W 2013 r. struktura zagregowanych dochodów jednostek samorządowych w województwie kujawsko-pomorskim przedstawiała się następująco:

- dochody własne – 45,5% udziału (w 2012 r. – 44,4%; w kraju w 2013 r. – 50,1%);
- subwencja ogólna – 31,8% (wobec odpowiednio 32,4% i 27,9%);
- dotacje – 22,7% (odpowiednio 23,2% i 22,0%).

Dochody własne w porównaniu z rokiem poprzednim wzrosły o 6,6%, tj. do poziomu 4373,9 mln zł (w kraju wzrost o 5,4%); składały się na nie m.in.: wpływy z udziału w podatku dochodowym od osób fizycznych (udział w dochodach własnych 33,8%) i wpływy z podatku od nieruchomości (22,6%). Łączna kwota subwencji ogólnej wzrosła w skali roku o 2,1%, czyli do 3050,9 mln zł (w kraju wzrost o 1,2%). Zdecydowaną większość, bo 74,7% subwencji, stanowiła część oświatowa. Dotacje dla jednostek wzrosły w skali roku o 2,0% (w kraju wzrost o 1,9%), tj. do 2180,6 mln zł. Prawie połowę (48,1%) stanowiły dotacje celowe z budżetu państwa na zadania z zakresu administracji rządowej.

Zagregowane dochody jednostek samorządu terytorialnego województwa kujawsko-pomorskiego przypadające na 1 mieszkańca wyniosły 4586,90 zł i były o 3,7% niższe od przeciętnego dochodu na 1 mieszkańca Polski (4764,85 zł).

WYKRES 3. DYNAMIKA DOCHODÓW JEDNOSTEK SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO W LATACH 2000-2013

Wydatki ogółem jednostek samorządu terytorialnego województwa kujawsko-pomorskiego w 2013 r. wyniosły 9700,7 mln zł, co oznacza wzrost w skali roku o 1,5% (niższy niż w przypadku dochodów o 2,6 p. proc.; przed rokiem wzrost wydatków o 1,7%). *Zagregowane wydatki jednostek samorządowych województwa stanowiły 5,3% łącznych wydatków wszystkich jednostek samorządu terytorialnego Polski, które wzrosły w skali roku o 1,9%.*

Największe wydatki, tak jak w przypadku dochodów, poniosły gminy – 4133,1 mln zł; następnie: miasta na prawach powiatu – 3626,8 mln zł, powiaty – 1198,5 mln zł i samorząd województwa – 742,3 mln zł.

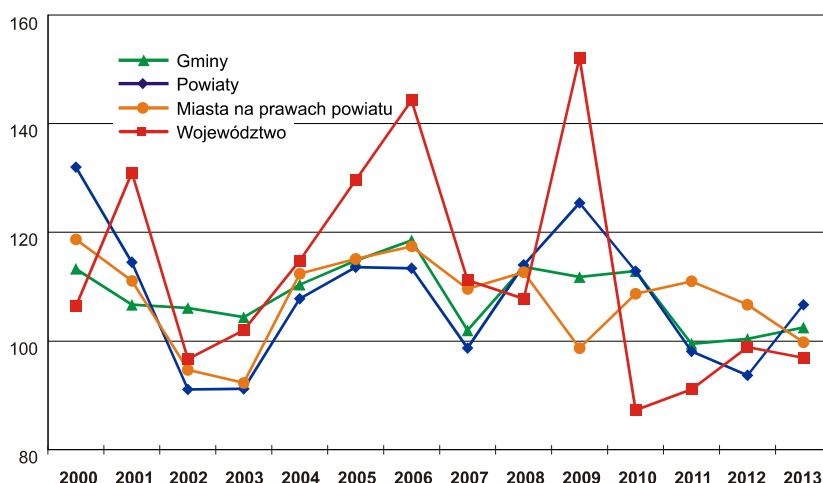
Udział głównych rodzajów wydatków w kwocie ogółem wyniósł:

- wydatki bieżące – 81,8% (w 2012 r. – 79,1% udziału; w kraju w 2013 r. – 81,0%),
- wydatki majątkowe – 18,2% (wobec odpowiednio 20,9% i 19,0%).

Wydatki bieżące wzrosły w porównaniu z ub. rokiem o 5,0%, tj. do 7933,1 mln zł (w kraju w tym samym okresie wzrost o 2,8%). Największą część wydatków bieżących (38,4%) przeznaczono na wynagrodzenia. Wartość wydatków majątkowych w województwie (1767,6 mln zł) zmniejszyła się w skali roku o 11,5%. W Polsce odnotowano spadek o 1,7%. Prawie całą kwotę wydatków majątkowych (97,5%) przeznaczono na inwestycje.

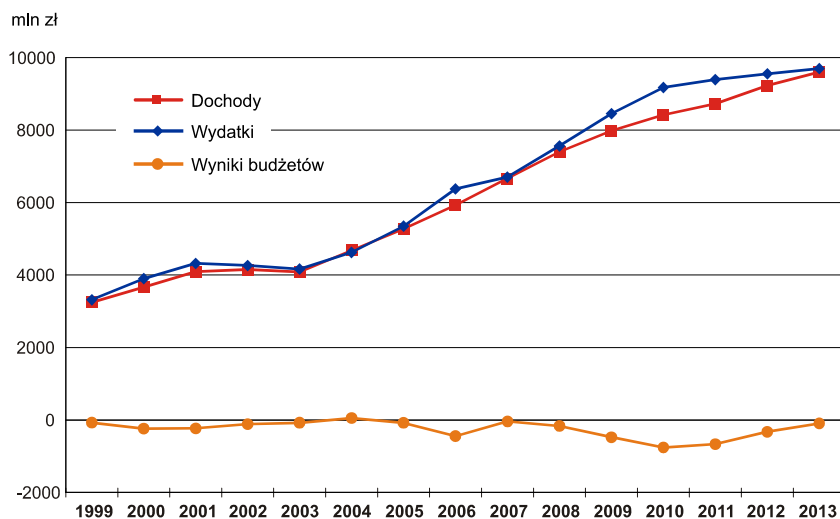
Przeciętne wydatki na 1 mieszkańca jednostek wszystkich szczebli województwa wyniosły 4632,42 zł i były o 1,7% wyższe niż przed rokiem i o 3,0% niższe od wydatków przypadających na 1 mieszkańca Polski (4774,73 zł).

WYKRES 4. DYNAMIKA WYDATKÓW JEDNOSTEK SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO W LATACH 2000-2013

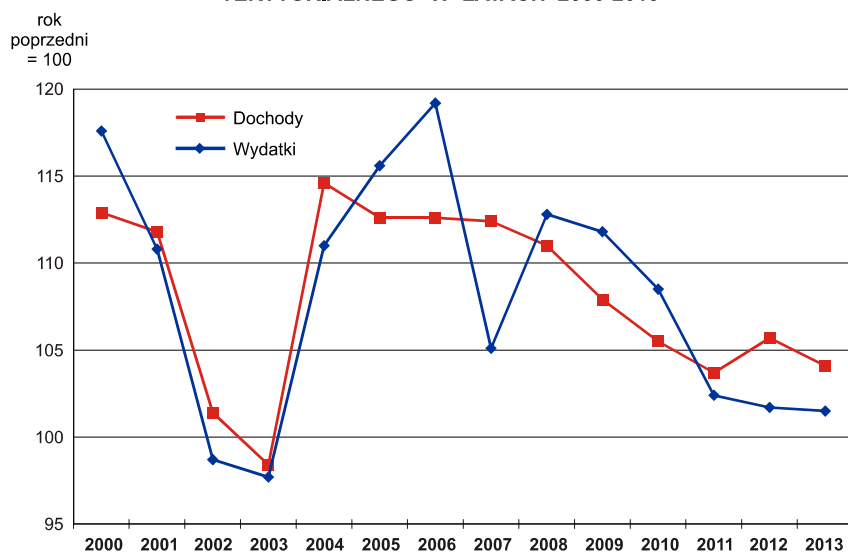

Jednostki wszystkich szczebli województwa kujawsko-pomorskiego zamknęły 2013 r. łącznym **deficytem** (minus 95,3 mln zł), który był o 70,6% mniejszy niż przed rokiem (deficyt zaczął maleć w 2011 r., kiedy spadł w skali roku o 12,2%, w 2012 r. nastąpił spadek deficytu o 51,4%). W badanym roku deficyt przypadający na każdego mieszkańca województwa wyniósł 45,52 zł. Wśród 164 jednostek samorządowych 97 odnotowało nadwyżkę (80 gmin i 14 powiatów; 2 miasta na prawach powiatu oraz samorząd województwa) natomiast przed rokiem 102 jednostki osiągnęły nadwyżkę (87 gmin i 15 powiatów). W 65 z nich (67,0%) relacja nadwyżki do dochodu była niższa od 5,0%, w 26 jednostkach (26,8%) relacja była co najmniej równa 5,0% i mniejsza od 10,0%, a w 6 (6,2% wszystkich jednostek) – większa lub równa 10,0%. Z kolei spośród 67 jednostek, które zamknęły budżet deficytem, w 39 (w 58,2%) relacja deficytu do dochodów była mniejsza od 5,0%, w 20 jednostkach (29,9% udziału) relacja była co najmniej równa 5,0% i nie przewyższała 10,0%, w 8 jednostkach (11,9%) relacja deficytu do dochodów była równa lub większa od 10,0%.

WYKRES 5. BUDŻETY JEDNOSTEK SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO W LATACH 1999-2013

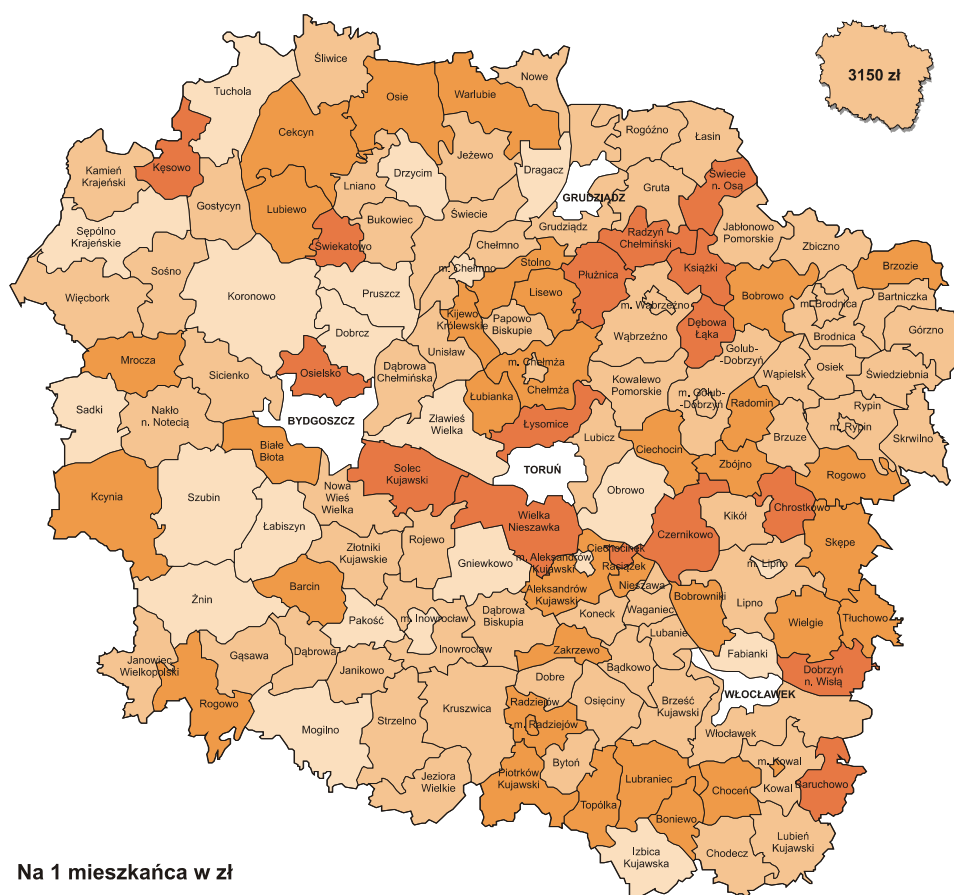

WYKRES 6. DYNAMIKA BUDŻETÓW JEDNOSTEK SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO W LATACH 2000-2013

BUDŻETY GMIN

W 2013 r. łączne **dochody** gmin z terenu województwa kujawsko-pomorskiego (z wyłączeniem 4 gmin mających również status miast na prawach powiatu) wyniosły 4148,2 mln zł i w porównaniu z rokiem poprzednim były wyższe o 2,7% (w kraju wyższe o 2,1%). Największy udział stanowiły dochody gmin wiejskich – 47,5% (92 jednostki, przy 45,7% udziale ludności); w przypadku gmin miejsko-wiejskich było to 36,0% (35 jednostek i 36,6% ludności), a gmin miejskich – 16,5% (13 jednostek i 17,7% ludności).

WYKRES 7. DOCHODY BUDŻETÓW GMIN^a W 2013 R.

Na 1 mieszkańca w zł

- 3701 i więcej
- 3301–3700
- 2901–3300
- 2900 i mniej

^a Bez dochodów gmin mających również status miasta na prawach powiatu.

W województwie kujawsko-pomorskim średnie dochody na 1 mieszkańca gminy w 2013 r. ukształtowały się na poziomie 3149,94 zł (*wobec 3098,94 zł w kraju*) i były o 2,7% wyższe w stosunku do poprzedniego roku (*w kraju o 2,5% wyższe*). Najwyższy przeciętny dochód przypadł na gminy wiejskie – 3272,51 zł (wzrost w odniesieniu do 2012 r. o 4,5%); w gminach miejsko-wiejskich dochód ten wyniósł 3096,82 zł (wzrost o 1,9%), a w gminach miejskich – 2943,49 zł (spadek w skali roku o 0,6%). Wśród gmin wiejskich najwyższy dochód na 1 mieszkańca, tak jak przed rokiem, osiągnęła gmina Kęsowo z kwotą 4620,08 zł (o 6,5% niższy niż przed rokiem). Najniższy dochód na 1 mieszkańca miała do rozdysponowania gmina Fabianki z kwotą 2589,68 zł (wzrost o 0,7%). Dochód na 1 mieszkańca gminy Fabianki był niższy niż w przypadku Kęsowa o 43,9%. W grupie gmin miejsko-wiejskich najwyższe dochody na 1 mieszkańca uzyskała gmina Radzyń Chełmiński – 4203,31 zł (wzrost o 10,3%), a najniższe – gmina Tuchola z kwotą 2659,90 zł (spadek o 0,3%); dochód na 1 mieszkańca gminy Tuchola był niższy niż w gminie Radzyń Chełmiński o 36,7%. Spośród gmin miejskich najwyższy dochód na 1 mieszkańca uzyskał Ciechocinek – 3943,06 zł (roczny wzrost o 6,9%), a najniższy Chełmno – 2475,69 zł (spadek o 5,4%); Dochód na 1 mieszkańca Chełmna był niższy o 37,2% niż dochód na 1 mieszkańca Ciechocinka. Więcej niż połowa, tzn. 80 gmin z województwa kujawsko-pomorskiego, osiągnęło większy dochód na 1 mieszkańca niż przeciętnie dla wszystkich jednostek szczebla gminnego województwa (taki sam wynik odnotowano przed rokiem).

W ogólnych dochodach budżetów gmin w 2013 r. dominowały dochody własne, które wyniosły 1830,5 mln zł, czyli 44,1% dochodów ogółem i wzrosły w porównaniu z ub. rokiem o 5,4% (*w kraju: udział wyniósł 48,2%; wzrost dochodów o 5,5%*). Dochody własne w gminach miejskich stanowiły 55,1% dochodów ogółem, w gminach miejsko-wiejskich – 45,1%, a w gminach wiejskich – 39,5%. Najwyższy udział dochodów własnych (73,1% dochodów ogółem) zanotowano w gminie miejsko-wiejskiej Solec Kujawski, a najniższy (18,2%) w gminie wiejskiej Skrwilno. W 34 gminach województwa (24,3%) udział dochodów własnych był wyższy niż średnio w województwie.

W dochodach własnych gmin najwyższy udział stanowił podatek od osób fizycznych, z którego wpływy w 2013 r. wyniosły 572,8 mln zł (31,3% dochodów własnych, a 13,8% dochodów ogółem) i w skali roku wzrosły o 8,0%. Drugie pod względem wielkości były wpływy z tytułu podatku od nieruchomości, które wyniosły 531,1 mln zł (stanowiły 29,0% dochodów własnych i 12,8% dochodów ogółem) i wzrosły w skali roku o 5,9%. W porównaniu z 2012 r. najbardziej zwiększyły się dochody z tytułu udziału w podatku dochodowym od osób prawnych – o 15,0%. Z kolei najbardziej zmniejszyły się środki na dofinansowanie własnych zadań pozyskane z innych źródeł – o 43,7%.

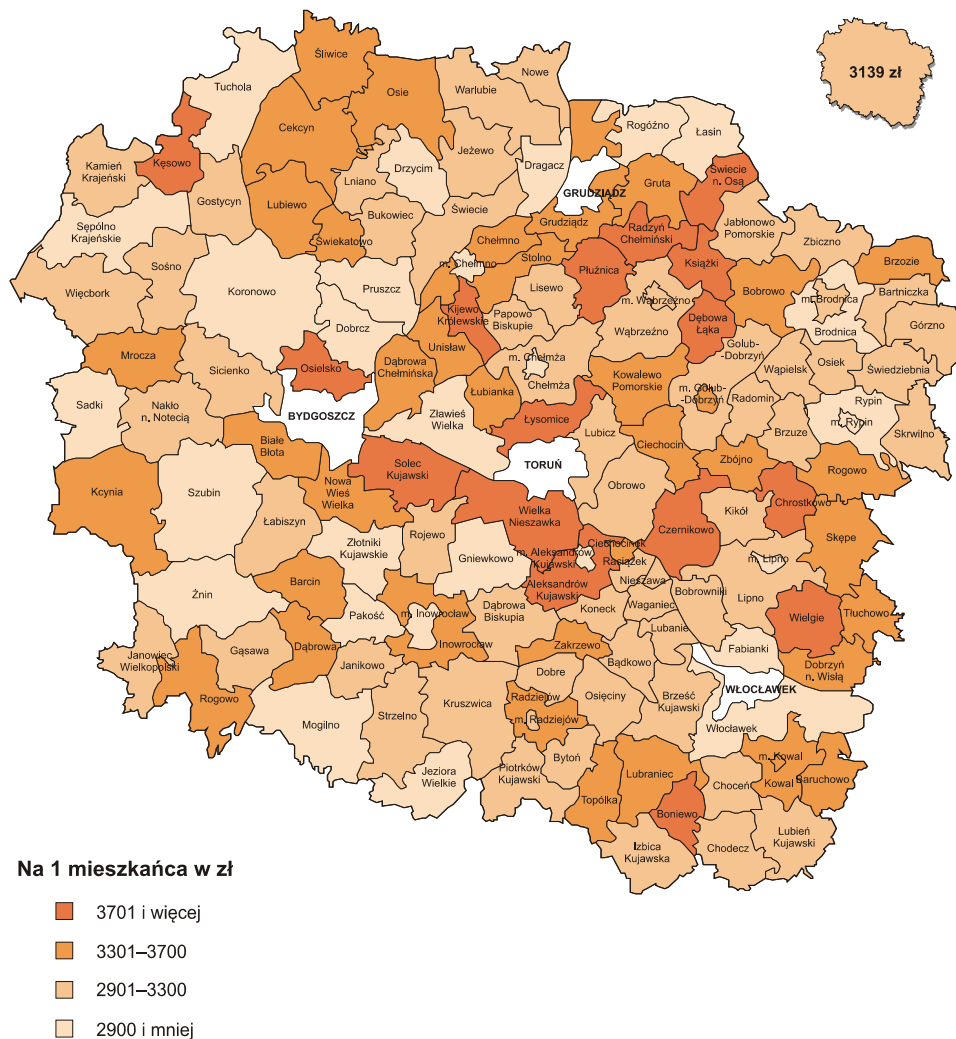
Dochody z tytułu subwencji ogólnej w gminach w 2013 r. wyniosły 1377,1 mln zł (stanowiły 33,2% dochodów ogółem), z czego część oświatowa – 979,2 mln zł (czyli 71,1% subwencji ogólnej i 23,6% wszystkich środków). W porównaniu z 2012 r. subwencja ogólna wzrosła o 1,7%, a jej część oświatowa wzrosła o 0,7%. Średni udział subwencji ogólnej dla wszystkich gmin Polski wyniósł 31,0%, a jej kwota wzrosła w skali roku o 0,6%. W dochodach gmin miejskich udział subwencji ogólnej wyniósł 22,1%, miejsko-wiejskich – 32,7%, a wiejskich – 37,4% udziału. Najwyższy udział subwencji ogólnej zanotowano w gminie wiejskiej Świdziebnia – 56,3%, a najniższy w gminie miejskiej Ciechocinek – 10,0%. W 71,4% gmin udział subwencji w dochodach był wyższy niż przeciętnie w województwie. W skali roku najbardziej wzrosła część wyrównawcza subwencji (o 5,5%).

Realizując zadania zlecone, jak i zadania własne, gminy korzystają z dotacji, które w 2013 r. otrzymały w kwocie 940,6 mln zł (22,7% dochodów ogółem gmin; w kraju – 20,9%). W gminach miejskich kwota dotacji stanowiła 22,7% dochodów, w miejsko-wiejskich – 22,1%, a w gminach wiejskich – 23,1%. Najwyższy udział dotacji zanotowano w gminie wiejskiej Kowal – 40,1%, a najniższy w gminie wiejskiej Osielsko – 7,6%. W 83 gminach (59,3%) udział dotacji był wyższy niż średnio w województwie. Ponad połowę, tj. 58,0% ogólnej kwoty stanowiły dotacje z budżetu państwa na zadania z zakresu administracji rządowej (545,7,0 mln zł; 13,2% dochodów ogółem). W porównaniu z 2012 r. kwota dotacji spadła o 0,7% (w kraju spadek o 3,1%), przy czym na zadania z zakresu administracji rządowej spadła o 1,1%. Najbardziej w skali roku wzrosły dotacje celowe z budżetu państwa na zadania inwestycyjne z zakresu administracji rządowej, które były ponad 6 razy wyższe niż w 2012 r.; największy spadek zaś (o 60,9%) odnotowano w przypadku dotacji z tytułu pomocy finansowej udzielanej między JST na dofinansowanie własnych zadań inwestycyjnych.

Wydatki gmin w 2013 r. wyniosły 4133,1 mln zł i w porównaniu z poprzednim rokiem były o 2,5% wyższe (w kraju wzrost o 1,2%). Największy udział w łącznych wydatkach jednostek szczebla gminnego województwa kujawsko-pomorskiego miały gminy wiejskie – 47,8%; ponadto gminy miejsko-wiejskie – 35,9% udziału, a gminach miejskie – 16,3%.

Średnie wydatki na 1 mieszkańca gminy województwa kujawsko-pomorskiego w 2013 r. ukształtowały się na poziomie 3138,52 zł (wobec 3075,68 zł w kraju) i były wyższe o 2,5% w stosunku do ub. roku (w kraju wzrost o 1,7%). Największe wydatki w przeliczeniu na 1 mieszkańca poniesiono w gminach wiejskich – 3286,00 zł (wzrost w skali roku o 5,9%); mniejsze zaś w gminach miejsko-wiejskich – 3075,10 zł (wzrost o 1,4%) i miejskich – 2889,06 zł (spadek o 4,1%). Spośród gmin wiejskich najwyższe wydatki poniosła gmina Kęsowo – przeciętny wydatek przypadający na 1 mieszkańca gminy wyniósł 4853,08 zł (wzrost o 7,3%), a najniższe – gmina Pruszcz z kwotą 2672,28 zł (wzrost o 4,6%). W grupie gmin miejsko-wiejskich najwięcej wydano w gminie Radzyń Chełmiński – 3895,52 zł na 1 mieszkańca (o 1,6% mniej niż rok wcześniej), a najmniej w gminie Tuchola – 2541,12 zł (więcej o 0,8%). Spośród gmin miejskich, tak jak przed rokiem, najwięcej średnio wydał Ciechocinek – 3664,08 zł (spadek o 19,7%), a najmniej Chełmno – 2441,65 zł (o 7,0% mniej). Wyższe wydatki na 1 mieszkańca niż przeciętnie we wszystkich jednostkach szczebla gminnego województwa kujawsko-pomorskiego poniesiono w 76 gminach (54,3% udziału).

Największe kwoty w budżetach gmin pochłonęły wydatki bieżące w kwocie 3513,0 mln zł (85,0% ogółu wydatków), które wzrosły w porównaniu z ub. rokiem o 5,2% (w kraju udział wyniósł 83,4%; wzrost wydatków o 3,1%). Duża część przypadła na wynagrodzenia, tj. 1323,6 mln zł (37,7% wydatków bieżących i 32,0% wydatków ogółem), które wzrosły w skali roku o 2,8%. Ponadto znaczący udział miały wydatki na świadczenia na rzecz osób fizycznych – 757,4 mln zł (odpowiednio 21,6% i 18,3%) – wzrost wydatków o 4,4%. W skali roku wzrosły najbardziej wypłaty z tytułu gwarancji i poręczeń, które były 5 razy większe niż przed rokiem. Wydatki bieżące w gminach miejskich stanowiły 89,5% wydatków ogółem, w gminach miejsko-wiejskich – 86,4%, a w gminach wiejskich – 82,4%. Największy udział wydatki bieżące stanowiły w gminie miejskiej Nieszawa (98,0%), a najniższy – w gminie wiejskiej Czernikowo (68,5%). W 76 gminach (54,3%) udział wydatków bieżących był wyższy niż średnio w województwie.

WYKRES 8. WYDATKI BUDŻETÓW GMIN^a W 2013 R.

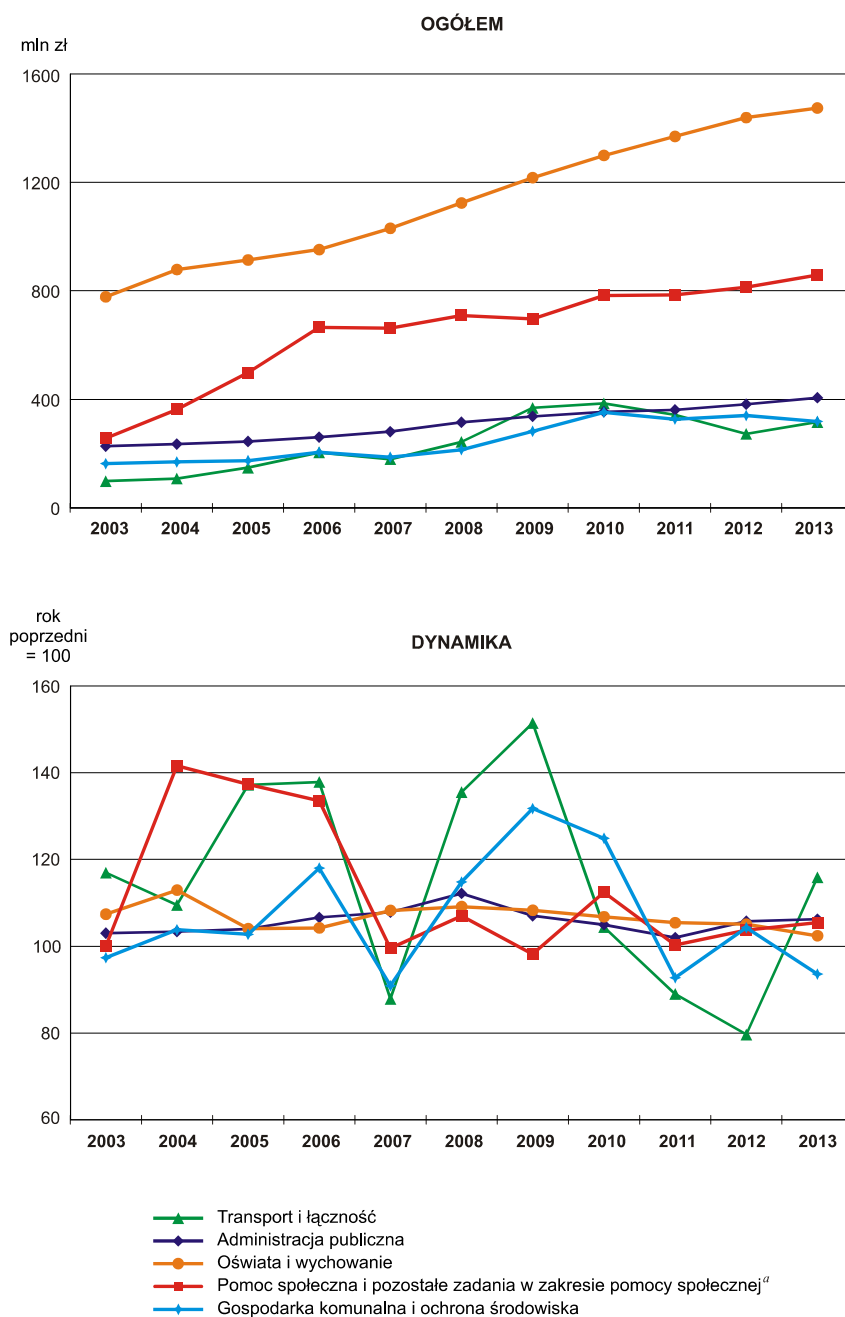
^a Bez dochodów gmin mających również status miasta na prawach powiatu.

Łączne wydatki majątkowe gmin województwa kujawsko-pomorskiego w 2013 r. wyniosły 620,1 mln zł, czyli 15,0% ogółu wydatków i spadły w odniesieniu do ub. roku o 10,3% (*w kraju udział wyniósł 16,6% i wydatki spadły o 7,1%*). W gminach miejskich udział wydatków majątkowych wyniósł 10,5%, w gminach miejsko-wiejskich – 13,6%, a w wiejskich – 17,6%. Większość wydatków majątkowych (średnio 99,5%) gminy przeznaczały na inwestycje. W 2013 r. wyniosły one 617,2 mln zł i były niższe o 10,3% w porównaniu z danymi z poprzedniego roku (*w kraju o 7,8% niższe*). Udział wydatków

na inwestycje w wydatkach ogółem wyniósł średnio 14,9%, ale był bardzo zróżnicowany: kształtował się od poziomu 2,0% w gminie miejskiej Nieszawa do poziomu 31,5% w gminie wiejskiej Czernikowo. W 63 gminach (55,0% jednostek) udział wydatków na inwestycje był niższy niż średnio w województwie. W przeliczeniu na 1 mieszkańca średnie wydatki inwestycyjne dla gmin województwa kujawsko-pomorskiego wyniosły 468,69 zł (*w kraju – 497,88 zł*), z czego w gminach miejskich – 303,03 zł, w gminach miejsko-wiejskich – 412,44 zł, a w gminach wiejskich – średnio 577,95 zł na 1 mieszkańca. W 68 gminach (48,6% jednostek) wydatki inwestycyjne na 1 mieszkańca były wyższe niż średnio w województwie.

Analiza wydatków według poszczególnych **działów klasyfikacji budżetowej** wskazuje, że pozycją pochłaniającą najwyższe kwoty z budżetów gmin w 2013 r. była oświata i wychowanie, na którą przeznaczono 1474,5 mln zł (35,7% wydatków ogółem), tj. o 2,4% więcej niż przed rokiem (*w kraju: udział wyniósł 37,2%, wzrost wydatków o 1,4%*). Na pomoc społeczną i pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej (działy, których łączne środki stanowiły 20,8% nakładów ogółem) wydano 858,2 mln zł, czyli o 5,4% więcej niż w 2012 r. (*w kraju – 17,1% udziału; wzrost o 2,6%*). Na administrację publiczną przeznaczono 406,2 mln zł (9,8% wydatków ogółem), czyli o 6,2% więcej niż w poprzednim roku (*w kraju udział wyniósł 10,3%; wzrost wydatków o 3,8%*). Spośród działów mających co najmniej 1,0% udziału w wydatkach gmin, najbardziej wzrosły wydatki na rolnictwo i łowiectwo (o 21,6%, przy 4,8% udziału) oraz transport i łączność (wzrost o 15,9%, przy 7,7% udziału w wydatkach ogółem gmin). Natomiast najbardziej obniżono – o 22,4% w skali roku – wydatki na kulturę fizyczną (2,3% udziału) oraz wydatki na obsługę długu publicznego – o 19,0% (udział 1,3%).

Gminy województwa kujawsko-pomorskiego (bez miast na prawach powiatu) zamknęły 2013 r. łączną **nadwyżką** (15,0 mln zł; przed rokiem również odnotowano nadwyżkę w wysokości 7,1 mln zł). Relacja nadwyżki do dochodów wyniosła średnio 0,4% (w 2012 r. relacja wyniosła 0,2%). W badanym roku nadwyżka przypadająca na 1 mieszkańca województwa wyniosła 11,42 zł. Wśród 140 gmin 80, tj. 57,1% odnotowało nadwyżkę (przed rokiem 87). Gminy z najwyższą nadwyżką na 1 mieszkańca to gmina wiejska Łysomice – 787,03 zł oraz gmina miejsko-wiejska Dobrzyń nad Wisłą – 447,58 zł. Dwie gminy z największym deficytem na 1 mieszkańca to gmina miejska Golub-Dobrzyń – minus 651,02 zł i gmina wiejska Aleksandrów Kujawski – minus 650,89 zł.

WYKRES 9. WYDATKI GMIN W GŁÓWNYCH DZIAŁACH
W LATACH 2003-2013^a W 2003 r. opieka społeczna.

BUDŻETY POWIATÓW

Dochody powiatów z obszaru województwa kujawsko-pomorskiego w 2013 r. wyniosły 1203,9 mln zł i w porównaniu z 2012 r. były wyższe o 4,6% (*w kraju wzrost o 2,5%*). Średni dochód powiatów przypadający na 1 mieszkańca w 2013 r. ukształtował się na poziomie 914,17 zł (*wobec 893,47 zł w kraju*) i był wyższy o 4,6% w stosunku do ub. roku (*w kraju wzrost o 2,9%*). Najwyższy dochód w przeliczeniu na 1 mieszkańca, tak jak przed rokiem, uzyskał powiat mogileński – 1316,84 zł (wzrost o 7,6%), a najniższy – powiat grudziądzki z kwotą 580,69 zł (wzrost o 3,2%); minimalny dochód był niższy od maksymalnego o 55,9%. Przeciętny poziom średniego dochodu na 1 mieszkańca dla wszystkich powiatów województwa został przekroczony w 11 (57,9%) spośród 19 powiatów.

W ogólnych dochodach powiatów w 2013 r. dominowały środki z tytułu subwencji ogólnej, które wyniosły 566,7 mln zł i stanowiły 47,0% wszystkich dochodów (*w Polsce – 44,5% udziału*). Wśród powiatów największy udział subwencji ogólnej odnotowano w powiecie mogileńskim (57,2%), a najniższy – w bydgoskim (26,7%). W 11 powiatach (57,9% wszystkich powiatów) jej udział był wyższy niż przeciętnie w województwie. W stosunku do 2012 r. nastąpił wzrost subwencji ogólnej o 1,8% (*w kraju wzrost o 0,5%*). Na część oświatową przeznaczono 415,9 mln zł (73,4% subwencji ogólnej i 34,5% dochodów ogółem); w skali roku część oświatowa wzrosła o 1,4%. Najbardziej wzrosła kwota na uzupełnienie subwencji ogólnej – o 9,3%. Natomiast w największym stopniu obniżyła się część równoważąca subwencji – o 7,5%.

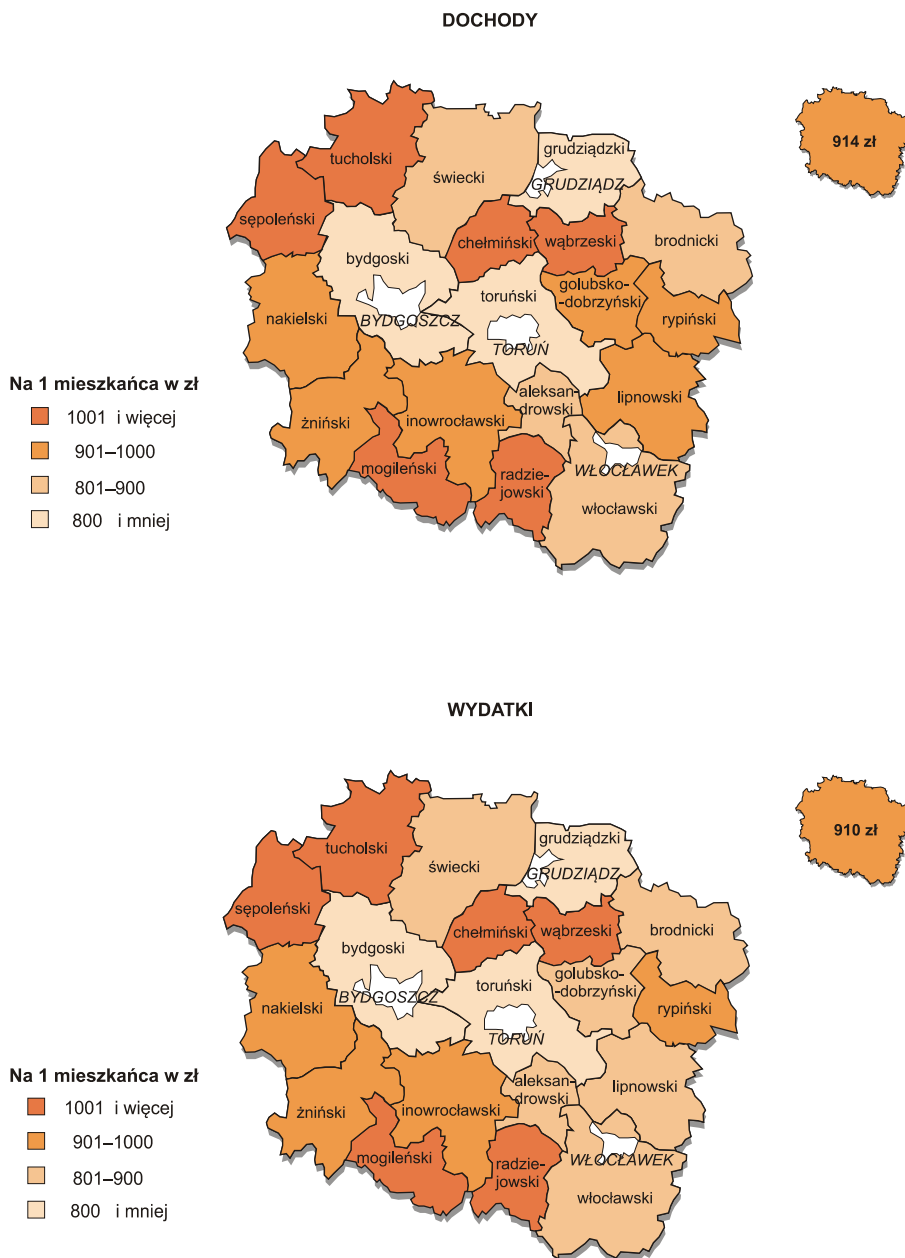
W 2013 r. powiaty łącznie otrzymały z tytułu dotacji 313,9 mln zł (26,1% dochodów ogółem; *w kraju – 25,6%*), tj. o 10,9% więcej niż w ub. roku (*w Polsce wzrost o 3,8%*). Najwyższy udział dotacji w dochodach ogółem zanotowano w powiecie włocławskim (42,2%), a najniższy – w grudziądzkim (16,1%). W 9 powiatach udział był wyższy od przeciętnego w województwie. Największy udział, tj. 48,3% ogólnej kwoty dotacji, stanowiły dotacje celowe z budżetu państwa na zadania z zakresu administracji rządowej, które wyniosły 151,5 mln zł (12,6% dochodów ogółem) i wzrosły w skali roku o 7,9%. Spośród wszystkich rodzajów dotacji najbardziej (o 130,6%) w skali roku wzrosła część inwestycyjna dotacji z budżetu państwa na zadania własne. Największy spadek (o 55,9%) odnotowano w grupie dotacji z paragrafu 200 i 620.

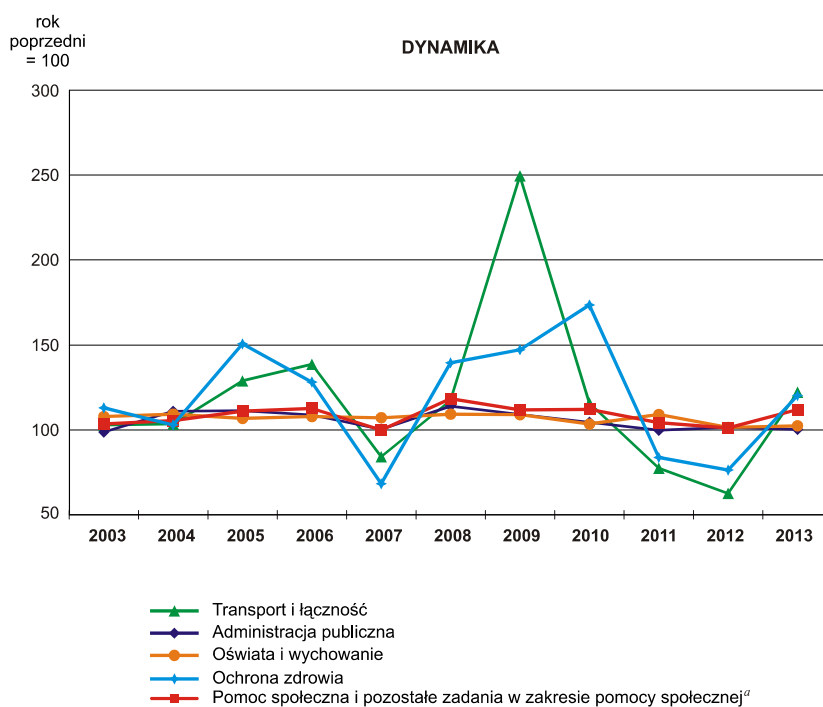
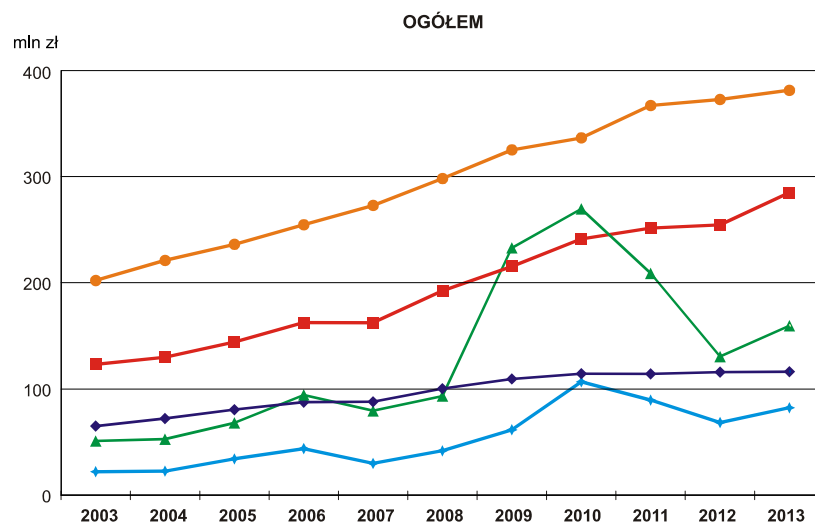
Łączne dochody własne powiatów wyniosły 323,3 mln zł (26,9% dochodów ogółem; *w Polsce – 29,9%*) i zwiększyły się o 4,0% w porównaniu z ub. rokiem (*w kraju wzrost o 4,3%*). Najwyższy udział dochodów własnych odnotowano w powiecie bydgoskim – 50,9%, a najniższy w powiecie chełmińskim – 17,5%. W 6 powiatach udział był co najmniej równy średniemu w województwie. Największą grupę dochodów własnych, bo 48,5%, stanowiły udziały w podatku dochodowym od osób fizycznych (13,0% dochodów ogółem), których wartość w 2013 r. wyniosła 156,9 mln zł i była wyższa niż przed rokiem o 7,5%. Prawie dwukrotnie w skali roku wzrosły wpływy z opłaty eksploatacyjnej. Z kolei w największym stopniu spadły (o 35,0%) dochody z majątku.

Wydatki zrealizowane przez powiaty województwa kujawsko-pomorskiego w 2013 r. wyniosły łącznie 1198,5 mln zł i wzrosły w skali roku o 6,7% (*w kraju wzrosły o 2,0%*). Ogólna kwota wydatków powiatów poniesionych na 1 mieszkańca wyniosła 910,07 zł (*w kraju – 887,23 zł*) i była wyższa o 6,7% niż przed rokiem (*w kraju o 2,4% wyższa*). Najwyższe wydatki w przeliczeniu na 1 mieszkańca odnotowano w powiecie tucholskim – 1294,25 zł (wzrost o 14,2% w skali roku), a najniższe w powiecie grudziądzkim

– 558,50 zł (wzrost o 4,8%); wydatki powiatu grudziądzkiego stanowiły 43,2% wydatków powiatu tucholskiego. Wyższe wydatki na 1 mieszkańca niż przeciętnie we wszystkich powiatach województwa kujawsko-pomorskiego odnotowano w 10 jednostkach.

WYKRES 10. BUDŻETY POWIATÓW W 2013 R.

WYKRES 11. WYDATKI POWIATÓW W GŁÓWNYCH DZIAŁACH
W LATACH 2003-2013^a W 2003 r. opieka społeczna.

W strukturze wydatków powiatów województwa kujawsko-pomorskiego przeważały wydatki bieżące, które osiągnęły poziom 1061,9 mln zł (88,6% udziału) i wzrosły o 5,0% w porównaniu z poprzednim rokiem (*w Polsce udział wyniósł 87,5%; wzrost w skali roku o 2,0%*). Największy udział wydatków bieżących odnotowano w powiecie rypińskim (98,0%), a najniższy w tucholskim (74,4%). W 12 powiatach udział był wyższy niż średnio w województwie. Znaczna część (50,4% wydatków bieżących i 44,6% wydatków ogółem) przeznaczona została na wynagrodzenia – 535,1 mln zł, tj. o 2,6% więcej niż przed rokiem oraz na zakup materiałów i usług (18,0% udziału w wydatkach bieżących i 15,9% w wydatkach ogółem) – 190,6 mln zł, co oznacza wzrost o 2,5% w skali roku. W porównaniu z 2012 r. najbardziej wzrosły (o 44,8%) świadczenia na rzecz osób fizycznych; najbardziej obniżyły się natomiast (o 25,0%) wydatki związane z obsługą długu publicznego.

W 2013 r. łączne wydatki majątkowe powiatów, które poniesiono w kwocie 136,5 mln zł, wzrosły w skali roku o 21,9% (*w Polsce wzrosły o 1,9%*), przy czym ich udział w wydatkach ogółem wyniósł 11,4% (*w kraju – 12,5%*). Większość (99,8%) wydatków majątkowych powiaty przeznaczały na inwestycje, których wartość w tym czasie wyniosła 136,3 mln zł i wzrosła o 22,3% w porównaniu z rokiem poprzednim (*w Polsce wzrosła o 1,9%*). Udział nakładów na inwestycje w wydatkach ogółem był bardzo zróżnicowany: najwyższy wystąpił w powiecie tucholskim – 25,6%, a najniższy w powiecie rypińskim – 2,0%. Średni udział dla województwa oszacowano na poziomie 11,4% wydatków ogółem. Przeciętnie na inwestycje w powiatach wydatkowano w przeliczeniu na 1 mieszkańca 103,47 zł (*w kraju – 109,47 zł*), przy czym najwięcej w powiecie tucholskim 331,30 zł, a najmniej w powiecie rypińskim – 19,05 zł. Wyższe od przeciętnych wydatki inwestycyjne na 1 mieszkańca odnotowano w 8 powiatach.

Biorąc pod uwagę **działy klasyfikacji budżetowej** najwyższe kwoty z budżetów powiatów w 2013 r. przeznaczono na oświatę i wychowanie – 381,4 mln zł (31,8% wydatków ogółem), czyli o 2,4% więcej niż przed rokiem (*w kraju na tym samym poziomie*). Na pomoc społeczną i pozostałe zadania w zakresie pomocy społecznej w 2013 r. przeznaczono 285,0 mln zł (23,8% wydatków), czyli o 12,0% więcej niż w ub. roku (*w Polsce wzrost o 4,2% w 2013 r.*). Na transport i łączność (dział którego środki stanowiły 13,3% nakładów ogółem) wydano 159,7 mln zł, tj. o 22,2% więcej niż w 2012 r. (*w kraju o 3,3% więcej*). Wzrost w tym dziale okazał się najwyższy wśród działów mających co najmniej 1,0% udziału w wydatkach ogółem. Poza tym w skali roku wzrosły w znacznym stopniu (o 20,3%) wydatki na ochronę zdrowia (udział 6,9%). Z kolei spadły najmocniej wydatki na obsługę długu publicznego o 25,0% (udział 1,0%).

W 2013 r. powiaty województwa kujawsko-pomorskiego zamknęły rok budżetowy łączną **nadwyżką** wynoszącą 5,4 mln zł, przed rokiem nadwyżka wyniosła 27,3 mln zł. Relacja nadwyżki do dochodów wyniosła średnio 0,4%. Kwota nadwyżki przypadająca na 1 mieszkańca wyniosła 4,10 zł. Dodatnim wynikiem finansowym zamknęto budżety 14 powiatów, a najwyższą nadwyżkę (81,41 zł na 1 mieszkańca) osiągnął powiat golubsko-dobrzyński. Deficyt odnotowano w 5 powiatach, z których najwyższy w wysokości 182,72 zł wystąpił w powiecie tucholskim.

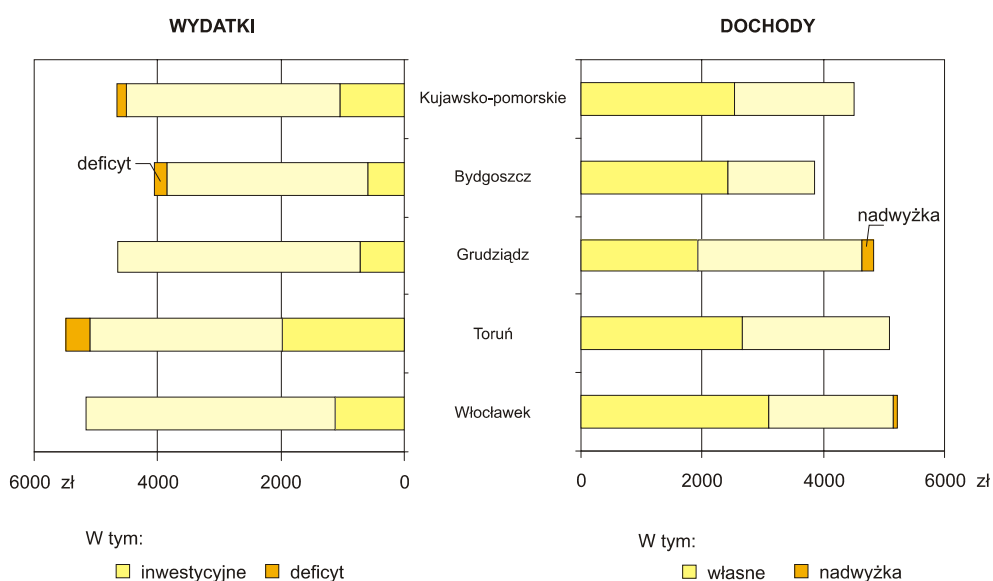
BUDŻETY MIAST NA PRAWACH POWIATU

W województwie kujawsko-pomorskim w 2013 r. łączne **dochody** miast na prawach powiatu, tj.: Bydgoszczy, Grudziądza, Torunia i Włocławka wyniosły 3497,5 mln zł i w stosunku do ub. roku wzrosły o 6,6% (w Polsce wzrost o 4,8%). Średni dochód w przeliczeniu na 1 mieszkańca wyniósł 4500,25 zł (w kraju 5067,14 zł) i był wyższy niż przed rokiem o 7,2% (w kraju wzrost o 4,2%). Najwyższy dochód na 1 mieszkańca uzyskało miasto Włocławek – 5212,61 zł, następnie: Toruń – 5099,74 zł, Grudziądz – 4825,52 zł i Bydgoszcz – z kwotą 3844,85 zł.

W strukturze dochodów miast na prawach powiatu dominowały dochody własne, które wyniosły 1963,5 mln zł (56,1% dochodów ogółem) i wzrosły w skali roku o 8,2% (w Polsce udział wyniósł 62,4%; roczny wzrost o 7,1%). Najwyższy udział dochodów własnych w ogólnej kwocie zanotowano w Bydgoszczy (63,1%), a najniższy – w Grudziądzu (39,8%). Na dochody własne składały się przede wszystkim wpływy z tytułu podatku od osób fizycznych, które w 2013 r. wyniosły 702,4 mln zł (35,8% dochodów własnych i 20,1% dochodów ogółem) i w porównaniu z 2012 r. wzrosły o 3,4%. Duży udział miały także pozostałe dochody z kwotą 524,8 mln zł (26,7% dochodów własnych i 15,0% dochodów ogółem), które wzrosły w skali roku o 13,9%. Największy wzrost (ponad 3-krotny) nastąpił we wpływach z opłaty eksploatacyjnej oraz w dochodach z majątku (o 42,2%). Z kolei najbardziej zmalały wpływy z tytułu udziału w podatku dochodowym od osób prawnych (o 9,4%).

W ramach subwencji ogólnej miasta na prawach powiatu otrzymały o 2,3% środków więcej niż w 2012 r., czyli kwotę 887,5 mln zł, co stanowiło 25,4% ich dochodów (w kraju: udział 21,1%; wzrost o 2,0%). Największy udział subwencji w wydatkach ogółem zanotowano w Grudziądzu – 31,5%, a najniższy w Toruniu – 22,3%. Na zadania oświatowe przeznaczono o 2,5% więcej niż przed rokiem, tj. 822,1 mln zł; kwota ta stanowiła 92,6% subwencji ogólnej (23,5% dochodów ogółem). W skali roku

WYKRES 12. BUDŻETY MIAST NA PRAWACH POWIATU
NA 1 MIESZKAŃCA W 2013 R.

najbardziej wzrosły (o 9,7%) środki na uzupełnienie subwencji ogólnej, spadły natomiast środki z części wyrównawczej subwencji (o 11,3%).

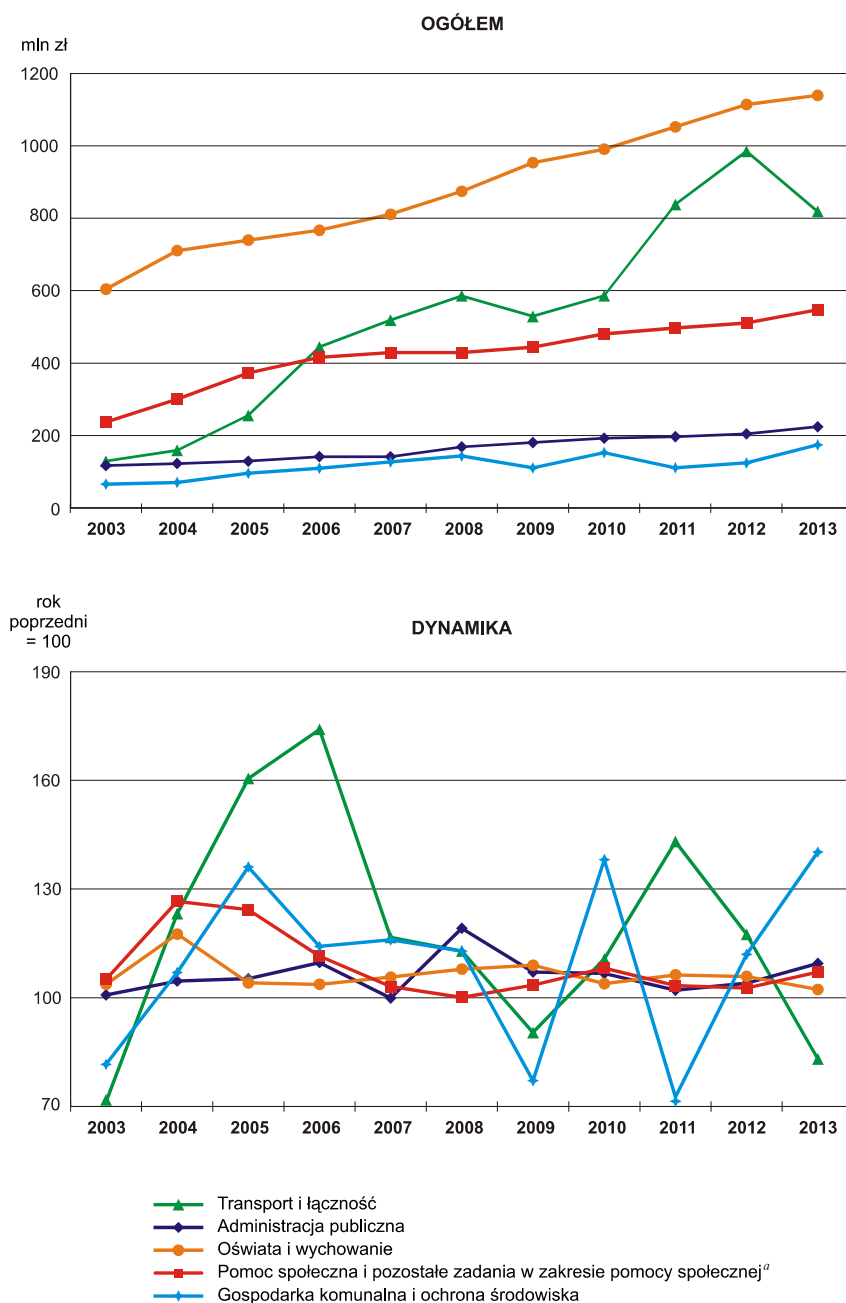
Z tytułu dotacji w 2013 r. miasta na prawach powiatu otrzymały 646,5 mln zł (18,5% dochodów ogółem), czyli o 7,9% więcej niż w poprzednim roku (*w kraju: udział 16,5%; wzrost o 0,5%*). Dotacje najwyższy udział miały w budżecie Grudziądza (28,6%), a najniższy – w dochodach Bydgoszczy (12,0%). W ogólnej kwocie dotacji największy udział (40,1%) miały dotacje celowe z budżetu państwa na zadania z zakresu administracji rządowej w kwocie 259,2 mln zł (7,4% dochodów ogółem), które wzrosły o 2,5% w skali roku. W porównaniu z 2012 r. najbardziej wzrosły dotacje realizowane na podstawie porozumień z organami administracji rządowej, które w 2013 r. były ponad 8 razy większe niż rok wcześniej (mimo to stanowiły tylko 0,1% ogólnych dochodów). Największy spadek zaś (o 80,3%) odnotowano w przypadku dotacji z budżetu państwa na zadania własne inwestycyjne.

W 2013 r. **wydatki** miast na prawach powiatu województwa kujawsko-pomorskiego wyniosły łącznie 3626,8 mln zł i spadły w porównaniu z ub. rokiem o 0,2% (*w Polsce wzrost o 1,9%*). Przeciętne wydatki w przeliczeniu na 1 mieszkańca osiągnęły wartość 4666,63 zł (*w kraju – 5125,22 zł*) i zwiększyły się o 0,4% w skali roku (*w kraju wzrost o 1,2%*). Najwyższe wydatki na 1 mieszkańca poniesiono w Toruniu – 5490,22 zł; dalej: we Włocławku – 5155,72 zł, w Grudziądzu – 4638,58 zł, a w Bydgoszczy – 4051,59 zł.

W strukturze wydatków miast na prawach powiatu województwa kujawsko-pomorskiego większość stanowiły wydatki bieżące, które wyniosły 2783,7 mln zł (76,8% wydatków ogółem) i wzrosły o 4,5% w porównaniu z 2012 r. (*w Polsce: udział 80,9%; wzrost o 2,9%*). Największy udział wydatków bieżących odnotowano w budżecie Bydgoszczy (84,3%), a najniższy w Toruniu (63,4%). Znaczna część, bo 37,7% wydatków bieżących, przeznaczona została na wynagrodzenia i było to 1049,5 mln zł, tj. o 0,9% więcej niż przed rokiem (28,9% wydatków ogółem). Drugą pod względem wysokości kwotę wydano na zakup materiałów i usług – 740,1 mln zł (26,6% wydatków bieżących i 20,4% wydatków ogółem), o 11,2% więcej niż przed rokiem; był to największy wzrost wśród wydatków bieżących. Największy spadek odnotowano w przypadku dotacji dla samorządowych zakładów budżetowych (o 11,0%).

Łączne wydatki majątkowe miast na prawach powiatu w 2013 r. ukształtowały się na poziomie 843,1 mln zł i spadły w skali roku o 13,1%. Ich udział w wydatkach ogółem wyniósł 23,2% (*w Polsce: udział 19,1%; spadek o 2,0%*). Wydatki majątkowe miały największy udział w budżecie Torunia – 36,6%, a najmniejszy w budżecie Bydgoszczy – 15,7%. Większość (średnio 96,6%) wydatków majątkowych przeznaczona została na inwestycje, a ich wartość w 2013 r. wyniosła 814,2 mln zł (w porównaniu z rokiem poprzednim spadek o 12,9%). Udział nakładów na inwestycje w wydatkach ogółem wyniósł 22,4%. Przeciętne wydatki inwestycyjne miast na prawach powiatu w przeliczeniu na 1 mieszkańca wyniosły 1047,56 zł (*w kraju – 903,91 zł*), przy czym w Toruniu – 1978,04 zł, we Włocławku – 1127,63 zł, w Grudziądzu – 714,73 zł, a najmniej w Bydgoszczy – 585,49 zł.

Analizując wydatki pod względem **działów klasyfikacji budżetowej** najwyższe kwoty z budżetów miast na prawach powiatu w 2013 r. przeznaczono na oświatę i wychowanie – 1139,3 mln zł (31,4% wydatków ogółem), tj. o 2,3% więcej niż przed rokiem (*w Polsce: udział – 28,8%, a roczny wzrost o 2,3%*). Na transport i łączność wydano z budżetów miast na prawach powiatu łącznie 818,6 mln zł (22,6% wydatków ogółem), tj. o 16,9% mniej niż przed rokiem (*w Polsce: udział 22,0%; spadek o 3,4%*). Na pomoc społeczną i pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej (działy których środki stanowiły 15,1% nakładów ogółem) wydano 547,0 mln zł, czyli o 7,1% więcej niż w 2012 r. (*w Polsce: udział 12,2%; wzrost o 5,8%*).

WYKRES 13. WYDATKI MIAST NA PRAWACH POWIATU
W GŁÓWNYCH DZIAŁACH W LATACH 2003-2013^a W 2003 r. opieka społeczna.

Spośród działów mających co najmniej 1,0% udziału w wydatkach ogółem, najbardziej wzrosły w skali roku środki przekazane na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska o 40,2%, przy udziale w wysokości 4,8% wydatków ogółem i kultura fizyczna (wzrost o 34,8%; udział 4,7%). Natomiast największy spadek wydatków zanotowano w działach: transport i łączność (spadek o 16,9%; udział 22,6%) oraz kultura i ochrona dziedzictwa narodowego (spadek o 14,2%; udział 2,0%).

Wszystkie miasta na prawach powiatu zamknęły rok budżetowy 2013 łącznym **deficytem** w wysokości 129,3 mln zł, czyli o 63,2% mniejszym niż przed rokiem (w 2012 r. deficyt zmniejszył się o 16,3%). Relacja deficytu do dochodów wyniosła w tych miastach średnio 3,7%. W badanym roku deficyt przypadający na 1 mieszkańca zanotowano w Toruniu – 390,48 zł oraz w Bydgoszczy – 206,74 zł. Natomiast nadwyżkę osiągnięto w Grudziądzu – 186,94 zł i we Włocławku – 56,89 zł.

BUDŻET SAMORZĄDU WOJEWÓDZTWA

W 2013 r. **dochód** samorządu województwa kujawsko-pomorskiego wyniósł 755,8 mln zł i w porównaniu z ub. rokiem spadł o 0,5% (w Polsce wzrósł o 5,8%). *Spośród wszystkich województw kujawsko-pomorskie uplasowało się na 11 miejscu pod względem poziomu osiągniętych dochodów.* W przeliczeniu na 1 mieszkańca dochód samorządu województwa w 2013 r. wyniósł 360,92 zł i był niższy o 0,4% w stosunku do poprzedniego roku (w kraju wyniósł 418,69 zł; wzrost o 5,9%). *Pod względem wysokości dochodu przypadającego na 1 mieszkańca Kujawsko-Pomorskie zajęło 12 miejsce w rankingu województw.*

Znaczną część, bo 37,0% ogólnych dochodów budżetu województwa, stanowiły dotacje, których kwota wyniosła 279,6 mln zł i była o 9,3% niższa niż w poprzednim roku (w Polsce: udział 44,5%; wzrost o 5,8%). *Tylko w 2 województwach: mazowieckim i łódzkim udział dotacji w dochodach ogółem był niższy niż w województwie kujawsko-pomorskim.* Największy udział w ogólnej kwocie dotacji (57,7%; 21,4% dochodów ogółem) stanowiły dotacje z paragrafów 200 i 620, które wyniosły 161,4 mln zł (o 0,6% więcej niż przed rokiem). Najgłębszy spadek dotyczył dotacji z budżetu państwa na zadania realizowane na podstawie porozumień z organami administracji rządowej (o 69,6%). Natomiast najbardziej (o 6,5%) wzrosły dotacje z budżetu państwa na zadania własne inwestycyjne.

W 2013 r. dochody własne województwa wyniosły 256,6 mln zł, co stanowiło 34,0% dochodów ogółem. W stosunku do 2012 r. były one wyższe o 6,1% (w Polsce: udział wyniósł 39,1%; spadek w stosunku do 2012 r. o 3,8%). *W 7 województwach udział dochodów własnych był wyższy niż w Kujawsko-Pomorskim.* Największy udział w ogólnej kwocie dochodów własnych (64,6%; 21,9% dochodów ogółem) miały dochody z udziału w podatku dochodowym od osób prawnych – 165,7 mln zł, czyli o 0,8% mniej niż przed rokiem; był to jedyny spadek wśród składników dochodów własnych. Najbardziej wzrosły dochody z majątku, które były 10 razy większe niż w 2012 r.

Subwencja ogólna w analizowanym okresie wyniosła 219,5 mln zł, co stanowiło 29,0% dochodów ogółem i wzrosła o 4,7% w skali roku (w Polsce: udział 16,4%; wzrost o 5,3%). *Udział subwencji ogólnej w Kujawsko-Pomorskim był najwyższy wśród województw.* Największą kwotę, wyższą niż przed rokiem o 3,2%, przeznaczono na część wyrównawczą, tj. 100,6 mln zł (45,8% subwencji ogólnej; 13,3% docho-

dów ogółem). Wszystkie części subwencji wzrosły, z czego najmocniej (ponad 6 razy) środki na uzupełnienie subwencji ogólnej.

W analizowanym roku **wydatki** samorządu województwa osiągnęły poziom 742,3 mln zł, co oznacza spadek o 3,1% w stosunku do poprzedniego roku (*w kraju – wzrost o 4,9%*). *Kujawsko-Pomorskie zajęło 12 miejsce wśród województw pod względem wysokości całkowitych wydatków.*

Wydatki ogółem na 1 mieszkańca wyniosły 354,45 zł (*w kraju 429,24 zł*) i były niższe o 2,9% niż w 2012 r. (*w kraju wzrost o 4,9%*). *W 13 województwach wydatki na 1 mieszkańca były wyższe niż w województwie kujawsko-pomorskim.*

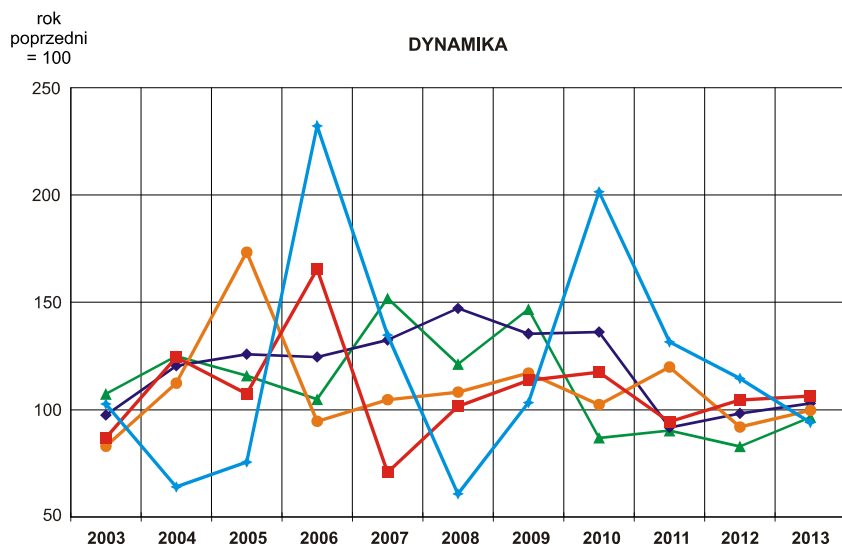
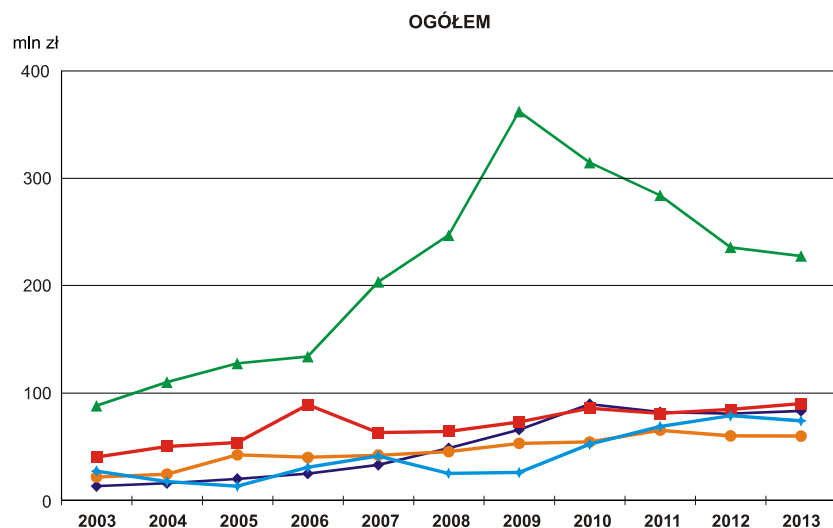
Wydatki bieżące pochłonęły 574,4 mln zł i było to 77,4% wydatków ogółem; ich poziom w skali roku wzrósł o 6,0% (*w Polsce: udział wyniósł 60,3%; roczny wzrost o 1,6%*). *Tylko w budżecie województwa mazowieckiego wydatki bieżące miały większy udział (79,0%)*. Największą kwotę przeznaczono na dotacje, tj. 241,0 mln zł (41,9% wydatków bieżących i 32,5% wydatków ogółem); w porównaniu z 2012 r. ich wartość wzrosła o 13,8% i był to najwyższy wzrost wśród wydatków bieżących. Największy spadek zanotowano w przypadku wydatków na obsługę długu publicznego – o 22,9%.

Wydatki majątkowe osiągnęły poziom 167,8 mln zł i stanowiły 22,6% udziału w całkowitych wydatkach samorządu województwa, a w porównaniu z 2012 r. spadły o 25,2% (*w Polsce: udział 39,7%; wzrost o 10,2%*). *Udział wydatków majątkowych w 14 województwach był wyższy niż w Kujawsko-Pomorskim*. Większość wydatków majątkowych, bo 92,4%, samorząd województwa przeznaczył na inwestycje, których wartość w 2013 r. wyniosła 155,0 mln zł i spadła w skali roku o 25,3%. W przeliczeniu na 1 mieszkańca wydatki inwestycyjne osiągnęły poziom 74,01 zł, czyli o 25,2% niższy niż w 2012 r. *Kujawsko-Pomorskie znalazło się na ostatnim miejscu w rankingu województw; w Polsce średnie wydatki inwestycyjne samorządu województwa na 1 mieszkańca wyniosły 165,04 zł, czyli o 12,3% więcej niż przed rokiem.*

Analizując wydatki budżetu województwa według **działów** najwięcej (30,7% udziału) przeznaczono na transport i łączność – 227,5 mln zł, co oznacza o 3,5% mniej niż w ub. roku (*w Polsce: udział 41,5%; wzrost o 14,8%*). Na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego wydano 90,2 mln zł (12,1% wydatków ogółem), o 6,4% więcej niż przed rokiem (*w Polsce: udział 7,9%; spadek o 3,6%*). Trzecim działem klasyfikacji budżetowej pod względem udziału przeznaczonych środków w wydatkach ogółem była administracja publiczna, na którą przeznaczono 11,2% wydatków ogółem. Na ten cel wydano 83,2 mln zł i było to o 2,9% mniej niż przed rokiem (*w kraju: udział 9,0%; wzrost o 3,0%*). Wśród działów mających co najmniej 1,0% udziału w wydatkach ogółem, największy spadek wydatków zanotowano w działach: kultura fizyczna (spadek o 69,9%; przy udziale równym 2,2%) oraz obsługa długu publicznego (spadek o 22,9%; udział 2,1%). Natomiast najbardziej wzrosły w skali roku środki przekazane na informatykę i były ponad 2 razy wyższe niż w 2012 r., udział tego działu w wydatkach ogółem wyniósł 1,8%. W znacznym stopniu (o 87,3%) wzrosły także wydatki na ogrody botaniczne i zoologiczne oraz obiekty chronionej przyrody (udział 1,1%).

Budżet samorządu województwa kujawsko-pomorskiego w 2013 r. został zamknięty **nadwyżką** wynoszącą 13,6 mln zł (przed rokiem deficyt w wysokości 6,3 mln zł). Relacja nadwyżki do dochodów wyniosła 1,8%. W badanym roku na 1 mieszkańca przypadło 6,47 zł nadwyżki; 6 województw wypracowało wyższą nadwyżkę, z kolei deficyt zanotowano w 8 województwach.

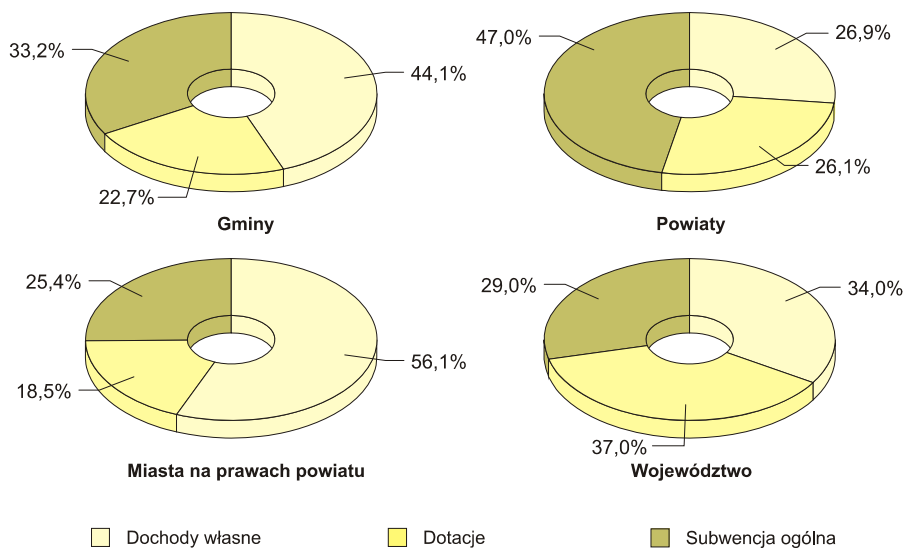
WYKRES 14. WYDATKI SAMORZĄDU WOJEWÓDZTWA
W GŁÓWNYCH DZIAŁACH W LATACH 2003-2013

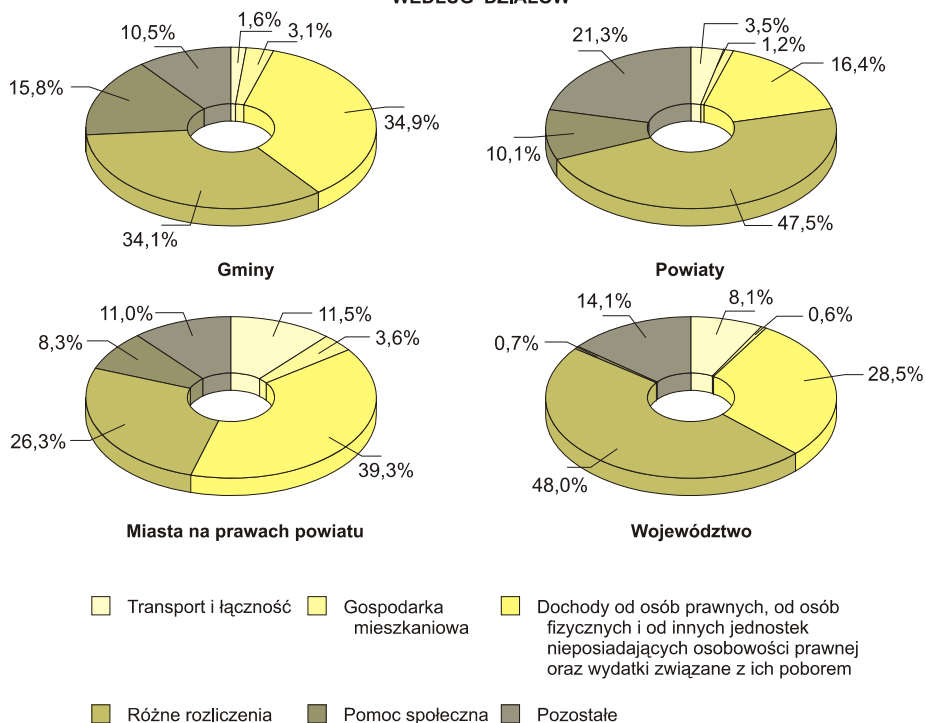
- ◆ Rolnictwo i łowiectwo
- ▲ Transport i łączność
- ◆ Administracja publiczna
- Oświata i wychowanie
- Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego

WYKRES 15. STRUKTURA DOCHODÓW JEDNOSTEK SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO W 2013 R.

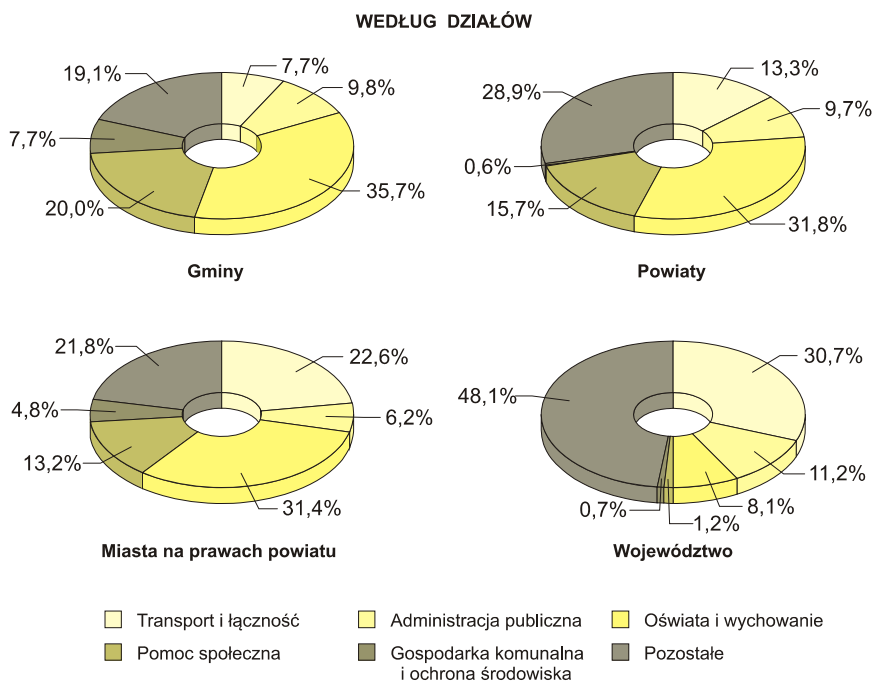
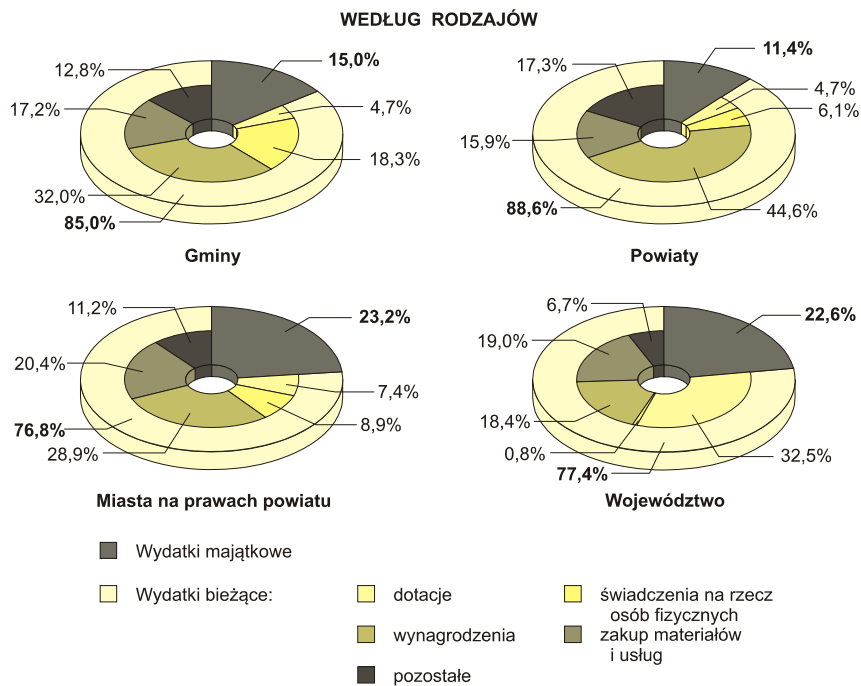
WEDŁUG RODZAJÓW

WEDŁUG DZIAŁÓW

WYKRES 16. STRUKTURA WYDATKÓW JEDNOSTEK SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO W 2013 R.

II. EMPIRYCZNA OCENA ROZWOJU POWIATÓW I MIAST NA PRAWACH POWIATU

Przedmiotem oceny są budżety powiatów i miast na prawach powiatu województwa kujawsko-pomorskiego w 2013 r., co stanowi kontynuację analizy przeprowadzonej w poprzednich edycjach tej publikacji, poświęconej budżetom jednostek samorządów terytorialnych w latach 2007–2012. W skład województwa kujawsko-pomorskiego wchodzi 19 powiatów: aleksandrowski, brodnicki, bydgoski, chełmiński, golubsko-dobrzyński, grudziądzki, inowrocławski, lipnowski, mogileński, nakielski, radziejowski, rypiński, sępoleński, świecki, toruński, tucholski, wąbrzeski, włocławski, żniński, a także 4 miasta na prawach powiatu: Bydgoszcz, Grudziądz, Toruń i Włocławek^a.

Budowa względnego syntetycznego wskaźnika poziomu rozwoju powiatów i miast na prawach powiatu województwa kujawsko-pomorskiego obejmowała, tak jak poprzednio^b, 13 zmiennych opisujących budżety tych jednostek (Tabl. 1). Dane empiryczne pochodzą z zasobów informacyjnych Urzędu Statystycznego w Bydgoszczy. Zgodnie z przyjętym założeniem badawczym skonstruowano cząstkowe i ogólne wskaźniki syntetyczne dla wszystkich powiatów i miast na prawach powiatu. Uzyskane wyniki zamieszczone zostały w Tabl. 1.

W 2013 r. wskaźnik syntetyczny budżetów analizowanych jednostek terytorialnych przyjmował wartości w przedziale od 21,3 do 74,9 (przed rokiem – od 22,0 do 76,1). Średnia wartość tego wskaźnika dla województwa kujawsko-pomorskiego wyniosła 36,8 (przed rokiem – 38,1).

Na podstawie metody trzech średnich wyodrębniono 4 grupy poziomu rozwoju powiatów; od najwyższego:

- **grupa I** obejmuje miasta na prawach powiatu: Toruń, Włocławek, Grudziądz oraz Bydgoszcz (podobnie jak w roku poprzednim),
- **grupę II** stanowią powiaty: bydgoski, świecki, grudziądzki oraz toruński (w 2012 r. do tej grupy zakwalifikowały się powiaty: bydgoski, toruński oraz świecki),
- **grupa III** obejmuje powiaty: chełmiński, włocławski, wąbrzeski, tucholski, inowrocławski oraz brodnicki (przed rokiem do tej grupy należały powiaty: grudziądzki, chełmiński, włocławski, żniński, brodnicki, nakielski, wąbrzeski, sępoleński oraz inowrocławski),
- **grupa IV** to powiaty: aleksandrowski, lipnowski, sępoleński, żniński, nakielski, mogileński, golubsko-dobrzyński, radziejowski oraz rypiński (w 2012 r. do tej grupy zakwalifikowały się powiaty: tucholski, aleksandrowski, mogileński, rypiński, lipnowski, golubsko-dobrzyński oraz radziejowski).

^a Wykaz identyfikatorów i nazw jednostek podziału terytorialnego kraju. Podział terytorialny z dnia 1. 01. 2010, s. 24–31.

^b Dobór zmiennych w niniejszej publikacji, tak, jak i w latach 2008–2011, został zaczerpnięty z opracowania: *Budżety jednostek samorządu terytorialnego w województwie kujawsko-pomorskim w 2007 r.*, s. 13–15.

Tab. 1 Wskaźniki rozwoju powiatów województwa kujawsko-pomorskiego w zakresie budżetów w 2013 r.

POWIATY I MIASTA NA PRAWACH POWIATU	Dochody na 1 mieszkańca	Udział dochodów własnych w ogólnej kwocie dochodów w %	Udział wpływów z podatku dochodo- wego od osób fizycznych w ogólnej kwocie dochodów w %	Udział wpływów z podatku dochodo- wego od osób prawnych w ogólnej kwocie dochodów w %	Relacja wydatków inwestycyj- nych do ogólnej kwoty dochodów	Saldo dochodów i wydatków na 1 mieszkańca	Wydatki na 1 mieszkańca	Udział wydatków na wynagrodze- nia w ogólnej kwocie wydatków w %	Udział wydatków na składki ubezpieczeń społecznych i Fundusz Pracy w ogólnej kwocie wydatków w %	Udział wydatków dotyczących zakupu materiałów i usług w ogólnej kwocie wydatków w %	Udział wydatków dotyczących obsługi długu publicznego w ogólnej kwocie wydatków w %	Udział wydatków inwesty- cyjnych w ogólnej kwocie wydatków w %	Wydatki inwesty- cyjne na 1 mieszkańca	Wskaźnik rozwoju	Lokata												
																zmiennie standaryzowane											
																STYMULANTA	STYMULANTA	STYMULANTA	STYMULANTA	STYMULANTA	STYMULANTA	STYMULANTA	STYMULANTA	DESTYMULANTA	DESTYMULANTA	DESTYMULANTA	DESTYMULANTA
m. Toruń	0,976	0,763	0,466	0,715	1,000	0,000	1,000	1,000	1,000	0,669	0,147	1,000	1,000	74,9	1												
m. Włocławek	1,000	0,919	0,302	1,000	0,535	0,775	0,932	0,763	0,713	0,498	0,000	0,584	0,566	66,0	2												
m. Bydgoszcz	0,916	0,490	0,277	0,346	0,350	1,000	0,827	0,755	0,670	0,467	0,357	0,394	0,355	55,4	3												
m. Grudziądz	0,705	1,000	0,648	0,717	0,361	0,318	0,708	0,762	0,705	0,124	0,248	0,365	0,289	53,5	4												
bydgoski	0,002	0,731	1,000	0,344	0,514	0,684	0,005	0,630	0,549	0,265	0,983	0,559	0,053	48,6	5												
świecki	0,068	0,207	0,241	0,290	0,459	0,715	0,064	0,472	0,517	0,754	0,832	0,509	0,076	40,0	6												
grudziądzki	0,000	0,216	0,363	0,174	0,553	0,715	0,000	0,791	0,701	0,000	0,947	0,623	0,056	39,5	7												
toruński	0,043	0,469	0,387	0,302	0,365	0,647	0,049	0,488	0,383	0,452	0,846	0,383	0,052	37,4	8												
chełmiński	0,110	0,000	0,118	0,034	0,398	0,698	0,105	0,423	0,415	1,000	0,841	0,434	0,082	35,8	9												
włocławski	0,063	0,187	0,139	0,005	0,191	0,768	0,053	0,754	0,603	0,640	1,000	0,220	0,030	35,8	10												
wąbrzeski	0,102	0,091	0,101	0,541	0,269	0,697	0,098	0,391	0,423	0,762	0,551	0,293	0,054	33,6	11												
tucholski	0,115	0,002	0,058	0,008	0,756	0,360	0,149	0,467	0,503	0,968	0,083	0,693	0,159	33,2	12												
inowrocławski	0,076	0,287	0,301	0,335	0,213	0,630	0,081	0,228	0,203	0,877	0,656	0,220	0,037	31,9	13												
brodnicki	0,064	0,165	0,227	0,257	0,222	0,748	0,056	0,254	0,295	0,748	0,623	0,253	0,036	30,4	14												
aleksandrowski	0,056	0,247	0,209	0,104	0,053	0,733	0,051	0,219	0,351	0,842	0,706	0,059	0,007	28,0	15												
lipnowski	0,070	0,162	0,120	0,000	0,140	0,709	0,067	0,254	0,261	0,903	0,762	0,153	0,023	27,9	16												
sępoleński	0,137	0,150	0,000	0,022	0,216	0,574	0,145	0,268	0,262	0,793	0,773	0,218	0,052	27,8	17												
żniński	0,074	0,193	0,160	0,273	0,119	0,635	0,079	0,386	0,351	0,473	0,619	0,121	0,020	27,0	18												
nakielski	0,078	0,109	0,161	0,157	0,213	0,685	0,077	0,254	0,280	0,757	0,411	0,230	0,037	26,5	19												
mogileński	0,159	0,047	0,072	0,172	0,111	0,735	0,147	0,206	0,148	0,407	0,997	0,122	0,031	25,8	20												
golubsko-dobrzyński	0,079	0,100	0,130	0,139	0,015	0,817	0,062	0,280	0,307	0,395	0,606	0,019	0,002	22,7	21												
radziejowski	0,118	0,056	0,056	0,128	0,016	0,699	0,113	0,120	0,051	0,723	0,847	0,015	0,005	22,7	22												
rypiński	0,090	0,134	0,090	0,108	0,000	0,774	0,078	0,000	0,000	0,591	0,906	0,000	0,000	21,3	23												

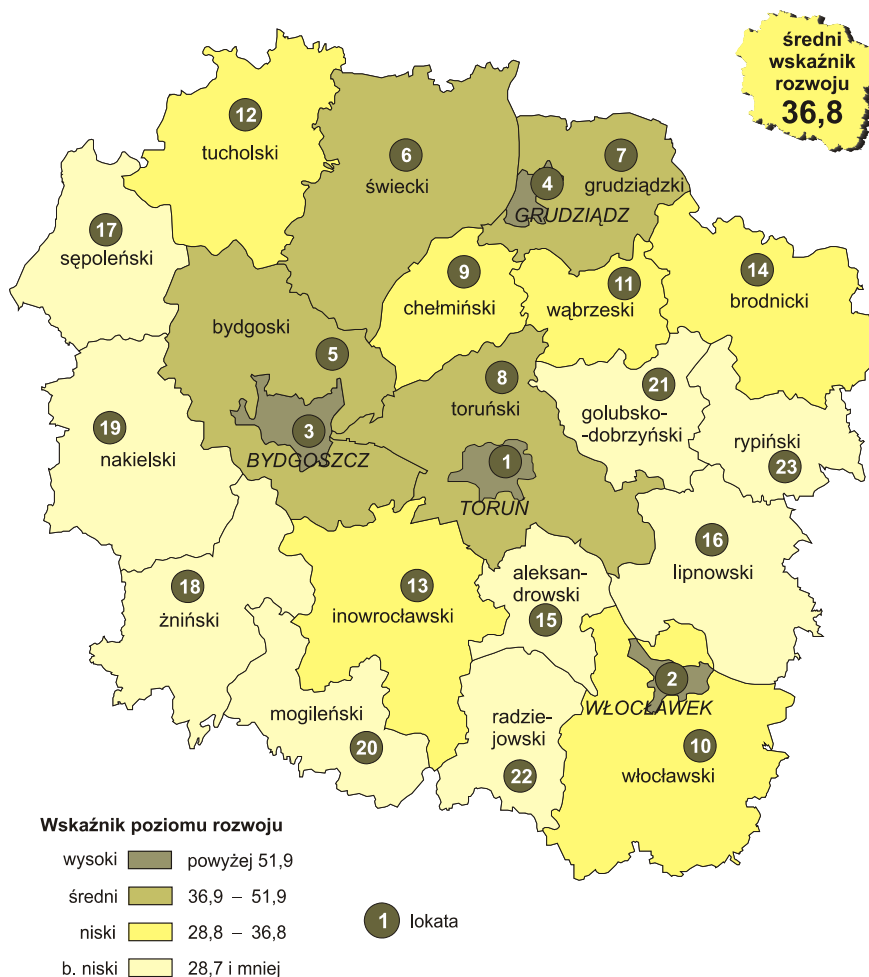
Porównując średnie wartości zmiennych (Tabl. 2) dokonano charakterystyki poszczególnych grup powiatów i miast na prawach powiatu:

- **grupa I** (wysoki poziom rozwoju) – miasta na prawach powiatu znajdujące się w tej grupie charakteryzują się najwyższym poziomem dochodów na 1 mieszkańca oraz udziałem dochodów własnych, wpływów z podatku dochodowego od osób prawnych w ogólnej kwocie dochodów, wysokim udziałem wpływów z podatku dochodowego od osób fizycznych w ogólnej kwocie dochodów, najwyższym poziomem inwestycji w przeliczeniu na 1 mieszkańca, a także wydatków dotyczących obsługi długu publicznego w ogólnej kwocie wydatków oraz relatywnie niskim poziomem wydatków poniesionych na: wynagrodzenia, składki ubezpieczeń społecznych i Fundusz Pracy. Jednocześnie zakwalifikowane do tej grupy miasta na prawach powiatu wyróżnia najwyższa relacja wydatków inwestycyjnych do ogólnej kwoty dochodów, jak również udział wydatków inwestycyjnych w ogólnej kwocie wydatków. W roku 2013 wskaźnik rozwoju dla tej grupy wyniósł 62,5 (dla województwa 36,8),
- **grupa II** (średni poziom rozwoju) – obejmuje powiaty odznaczające się najniższymi: dochodami na 1 mieszkańca, wydatkami na 1 mieszkańca i udziałem wydatków przeznaczonych na obsługę długu publicznego. Grupa ta wyróżnia się najwyższym udziałem wpływów z podatku dochodowego od osób fizycznych w ogólnej kwocie dochodów oraz udziałem wydatków dotyczących zakupu materiałów i usług w ogólnej kwocie wydatków. Wysoki jest natomiast udział wydatków inwestycyjnych w ogólnej kwocie wydatków. W grupie tej zanotowano również stosunkowo niskie wydatki inwestycyjne na 1 mieszkańca (niższe niż w grupie III),
- **grupa III** (niski poziom rozwoju) – obejmuje powiaty charakteryzujące się bliskim średniej dla powiatów i miast na prawach powiatu w województwie udziałem wydatków na wynagrodzenia i wydatków na składki ubezpieczeń społecznych i Fundusz Pracy, udziałem wydatków dotyczących obsługi długu publicznego oraz relacją wydatków inwestycyjnych do ogólnej kwoty dochodów, najniższym udziałem dochodów własnych oraz wydatków na zakup materiałów i usług, a także niskim udziałem wpływów z podatku dochodowego od osób prawnych w ogólnej kwocie dochodów. W 2013 roku w tej grupie zanotowano stosunkowo wysokie (wyższe niż w grupie II) wydatki inwestycyjne na 1 mieszkańca,
- **grupa IV** (bardzo niski poziom rozwoju) – obejmuje powiaty, które charakteryzują się najniższą wartością relacji wydatków inwestycyjnych do ogólnej kwoty dochodów, najniższym udziałem wydatków inwestycyjnych w ogólnej kwocie wydatków, najniższymi wydatkami inwestycyjnymi na 1 mieszkańca, najniższym udziałem wpływów z podatku dochodowego od osób fizycznych oraz prawnych w ogólnej kwocie dochodów oraz najwyższym udziałem wydatków na wynagrodzenia, składki ubezpieczeń społecznych i Fundusz Pracy w ogólnej kwocie wydatków. Należy przy tym zauważyć, że dochody na 1 mieszkańca w tej grupie były wyższe niż w grupie II i III.

Najwyższe wskaźniki rozwoju w 2013 r. oparte na finansach jednostek samorządu terytorialnego w województwie kujawsko-pomorskim wystąpiły w miastach na prawach powiatu (Tabl. 1), i tak: pierwszą lokatę w klasyfikacji zajął Toruń z wartością wskaźnika rozwoju 74,9 (przed rokiem 76,1; w 2011 r. – 79,9);

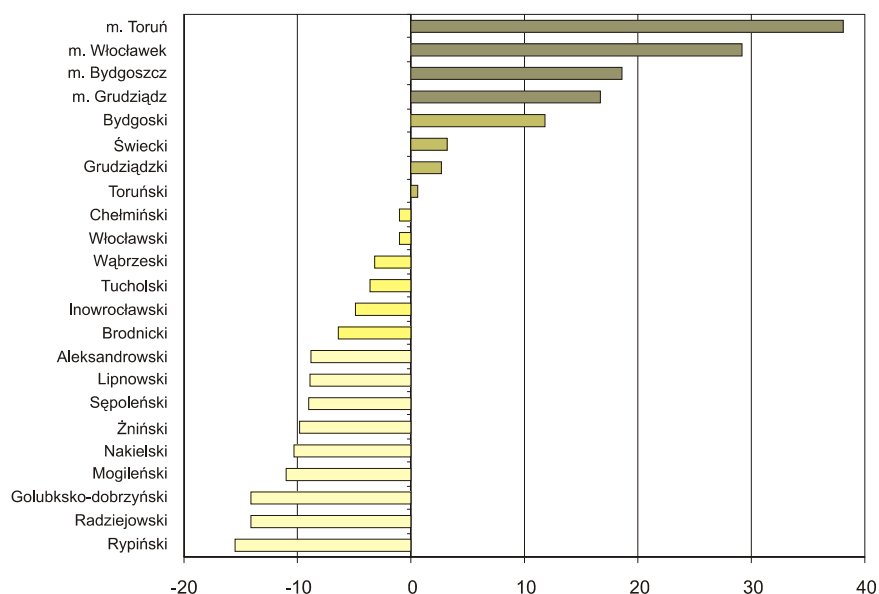
drugie miejsce zajął Włocławek ze wskaźnikiem o wartości 66,0 (przed rokiem 71,5; w 2011 r. – 69,1); Grudziądz uplasował się na miejscu trzecim z wynikiem wskaźnika rozwoju 55,4 (przed rokiem 57,9; w 2011 r. – 59,8); w Bydgoszczy wskaźnik był niższy niż Grudziądzu i wyniósł 53,5 (przed rokiem 61,9; w 2011 r. – 63,3). W roku 2013, podobnie jak w poprzednich latach, wszystkie miasta na prawach powiatu zostały zakwalifikowane do I grupy powiatów o najwyższym poziomie rozwoju. W 2013 r. rozstęp między skrajnymi wartościami wskaźnika syntetycznego dla powiatów wyniósł 27,3, co oznacza zmianę w stosunku do 2012 r., kiedy rozstęp ten wyniósł 19,5. Spośród powiatów najwyższy wskaźnik rozwoju odnotowano w powiecie bydgoskim – 48,6 (w 2012 r. – 41,5). Najniższy wskaźnik rozwoju wystąpił w powiecie rypińskim – w 2013 r., w którym ukształtował się na poziomie 21,3, podczas gdy w 2012 r. wyniósł 27,3. Powiat ten w stosunku do 2012 r. obniżył swoją pozycję w rankingu opracowanym na podstawie wartości tego wskaźnika – rok temu był na 20 miejscu, natomiast w tym roku na ostatnim – 23 miejscu.

WYKRES 17. OCENA ROZWOJU POWIATÓW I MIAST NA PRAWACH POWIATU OPARTA NA BUDŻETACH TYCH JEDNOSTEK

Biorąc pod uwagę wartości wskaźnika syntetycznego w 2013 r. zauważa się podział na centrum i peryferie województwa. Najwyższe wartości wskaźnika zanotowano w powiatach będących regionalnymi ośrodkami władzy i w powiatach położonych w pobliżu geograficznego centrum województwa. Natomiast powiaty o bardzo niskim (grupa IV) oraz o niskim (grupa III) stopniu rozwoju znajdują się na obrzeżach województwa. Na dwanaście granicznych powiatów aż siedem to powiaty zakwalifikowane do IV grupy (powiaty: mogileński, lipnowski, nakielski, radziejowski, rypiński, sępoleński, żniński), trzy powiaty – do grupy III (powiaty: brodnicki, tucholski, włocławski), jedynie powiaty: świecki oraz grudziądzki zakwalifikowane zostały do grupy II.

WYKRES 18. ODCHYLENIE WARTOŚCI WSKAŹNIKÓW ROZWOJU POWIATÓW I MIAST NA PRAWACH POWIATU OD ŚREDNIEJ WARTOŚCI WSKAŹNIKA ROZWOJU W WOJEWÓDZTWIE W 2013 R.

Wykres 19 prezentuje odchylenie wartości wskaźnika rozwoju powiatów i miast na prawach powiatu od średniego wskaźnika rozwoju w województwie, który w 2013 roku wynosił 36,8. Wartość wskaźnika rozwoju Torunia jest wyższa od średniej o 38,1 punktów, a ostatni w rankingu – powiat rypiński notuje wartość wskaźnika o 15,5 punktów niższą od średniej dla województwa. Poniżej średniej w województwie wartości wskaźnika rozwoju w zakresie budżetów znalazły się powiaty z III i IV grupy, natomiast wszystkie powiaty z grupy I i II (4 miasta na prawach powiatu i 4 powiaty) odnotowały wartości wskaźnika rozwoju wyższe niż średnia dla województwa.

Zmiany w klasyfikacji poszczególnych powiatów województwa kujawsko-pomorskiego do czterech grup charakteryzujących budżety tych jednostek samorządu terytorialnego w 2013 r., w porównaniu z 2012 r., dotyczyły powiatów: grudziądzkiego (przejście z grupy III do II), nakielskiego (przejście z grupy III do IV), sępoleńskiego (przejście z grupy III do IV), tucholskiego (przejście z grupy IV do III) oraz żnińskiego (przejście z grupy III do IV).

Jak wynika z powyższego, 2 powiaty wykazały poprawę sytuacji budżetowej – grudziądzki i tucholski. W 2013 r. w stosunku do 2012 r. zanotowano w nich wzrost: wydatków na 1 mieszkańca, udziału wpływów z podatku dochodowego od osób fizycznych oraz prawnych w ogólnej kwocie dochodów, udziału wydatków inwestycyjnych w ogólnej kwocie wydatków, wydatków inwestycyjnych na 1 mieszkańca, relacji wydatków inwestycyjnych do ogólnej kwoty dochodów, a także udziału dochodów własnych w ogólnej kwocie dochodów. Na zmianę lokat tych powiatów miał również wpływ spadek wartości wszystkich zmiennych destymulujących. Natomiast do grup o niższym poziomie rozwoju przeszły 3 powiaty (nakielski, sępoleński, żniński). Zaobserwowano w nich spadek: udziału wydatków inwestycyjnych w ogólnej kwocie wydatków oraz wydatków inwestycyjnych na 1 mieszkańca. Zanotowano przy tym wzrost zmiennej destymulującej określającej udział wydatków na składki ubezpieczeń społecznych i Fundusz Pracy w ogólnej kwocie wydatków.

Warto zwrócić uwagę na powiaty, w których sytuacja analizowana przez pryzmat omawianych zmiennych poprawiła się w skali roku szczególnie wyraźnie tj. w powiecie tucholskim oraz lipnowskim. Powiat tucholski w 2013 r. w porównaniu z 2012 r. zmienił lokatę z 17 na 12, co wiązało się ze zmianą wartości wskaźnika syntetycznego z 28,4 na 33,2. Natomiast powiat lipnowski zmienił lokatę z 21 na 16 (zmiana wartości wskaźnika syntetycznego z 27,2 na 27,9. Na sytuację tych dwóch powiatów wpłynął m.in. wzrost wartości zmiennych określających: udział wpływów z podatku dochodowego od osób fizycznych oraz prawnych w ogólnej kwocie dochodów, relację wydatków inwestycyjnych do ogólnej kwoty dochodów (wzrost z 0,15 do 0,30 w powiecie tucholskim; z 0,05 do 0,07 w powiecie lipnowskim), wydatki na 1 mieszkańca (wzrost o 14,2% w powiecie tucholskim w porównaniu z 2012 r.; wzrost o 4,8% w powiecie lipnowskim), udział wydatków inwestycyjnych w ogólnej kwocie wydatków (wzrost z 16,5% do 25,6% w powiecie tucholskim; z 5,2% do 7,2% w powiecie lipnowskim), a także wzrost wydatków inwestycyjnych na 1 mieszkańca (w 2013 r. w powiecie tucholskim były o 77,6% większe niż rok wcześniej, w lipnowskim o 46,9%). W powiecie tucholskim oraz lipnowskim na poprawę sytuacji budżetowej analizowanej na podstawie przyjętych założeń wpłynął także spadek wartości zmiennych destymulujących, tj.: udziału wydatków na wynagrodzenia w ogólnej kwocie wydatków, udziału wydatków dotyczących zakupu materiałów w ogólnej kwocie wydatków oraz udziału wydatków dotyczących obsługi długu publicznego w ogólnej kwocie wydatków.

Powiat żniński zanotował natomiast spadek o 7 lokat w porównaniu z rokiem 2013, co wiązało się ze zmianą wartości wskaźnika syntetycznego z 35,0 w 2012 r. do 27,0 w 2013 r. Przyczynił się do tego m.in. spadek wartości zmiennych związanych z inwestycjami: spadek wydatków inwestycyjnych na 1 mieszkańca z 121,77 do 58,25 złotych w skali roku, spadek udziału wydatków inwestycyjnych w ogólnej kwocie wydatków odpowiednio z 13,2% do 6,1%. Ponadto zwiększyły się wartości zmiennych destymulujących, co również wpłynęło znacząco na pogorszenie sytuacji finansowej powiatu żnińskiego. Zwiększył się m.in. udział wydatków na składki ubezpieczeń społecznych i Fundusz Pracy, udział wydatków dotyczących zakupu materiałów i usług oraz udział wydatków na wynagrodzenia w ogólnej kwocie wydatków.

Zauważa się, że w 2013 r. w stosunku do 2012 r. w niemalże wszystkich powiatach, których lokaty były niższe niż w poprzednim roku, spadła wartość zmiennych opisujących aktywność inwestycyjną tj.: wydatków inwestycyjnych na 1 mieszkańca, udziału wydatków inwestycyjnych w ogólnej kwocie wydat-

ków i relacji wydatków inwestycyjnych do ogólnej kwoty dochodów. Z przeprowadzonej analizy wynika, że zmienne te miały największy wpływ na zmianę oceny sytuacji budżetów powiatów i miast na prawach powiatu w województwie kujawsko-pomorskim w roku 2013.